

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: katedra filosofie

Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ

Studijní obor: anglický jazyk – občanská výchova
(kombinace)

**Média a Romové v ČR – obraz romské menšiny
zprostředkovaný médii**

**Media and Gypsies in Czech Republic - a Picture of
Roma Minority conveyed by Media**

Diplomová práce: 2009–FP–KFL– 170

Autor:

Veronika SUCHÁ

Podpis:

Adresa:

Hybešova 939

500 02, Hradec Králové 2

Vedoucí práce: PhDr. Lud'ka Hrabáková, PhD.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
73	2		2	41	3

V Liberci dne: 16. 04. 2009

Zadání DP – vloží se

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Datum: 16. 04. 2009

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své diplomové práce PhDr. Luděce Hrabákové, Ph.D. za cenné rady a podněty při konzultacích a za trpělivost při vedení mé diplomové práce.

Anotace

Práce se zabývá zobrazováním romské minority v médiích, a to konkrétně v médiích tištěných, které zastupují čtyři nejčtenější české deníky. Teoretická část práce je věnována principu fungování médií a procesu tvorby zpráv a také problematice vytváření mediálních obrazů. Praktické části práce mapuje zobrazování stereotypů a xenofobních či rasistických postojů v textech ve vybraných denících. Praktická část práce obsahuje návrh projektu pro žáky 2. stupně ZŠ v rámci mediální a multikulturní výchovy.

Annotation

This work deals with the picture of the Roma minority in the media, and specifically in the print media, which are represented by four most read Czech journals. The theoretical part of the work deals with the functions of the media and creating of the reports and also deals with the questions of creating media picture.

The practical part of the work shows up picturing of stereotypes and racial or xenophobic tendencies in the selected newspapers. The practical part also contains the concept of the project for 2nd grade Primary School pupils in the medial and intercultural education.

Annotation

Die Arbeit befasst sich mit der Darstellung der Minorität der Zigeuner in den Medien, und zwar konkret in gedruckten Medien, die von vier meistgelesenen tschechischen Tageszeitungen vertreten werden. Der theoretische Teil der Arbeit widmet sich dem Prinzip der Funktion der Medien und dem Prozess der Entstehung der Berichte und auch der Problematik der Entstehung von medialen Abbildungen. Der praktische Teil der Arbeit befasst sich mit der Beschreibung der Stereotype und der xenophoben oder rassistischen Haltungen in den Berichten der erwähnten Tageszeitungen. Der praktische Teil der Arbeit beinhaltet einen Vorschlag von einem Entwurf für Schüler der 2. Stufe der Hauptschule im Rahmen der medialen und multikulturellen Erziehung.

Obsah

Úvod.....	8
1 Vymezení základních pojmů	10
1. 1 Média	10
1. 1. 1 Masová média	11
1. 2 Mediální konstrukce reality	12
1. 2. 1 Tvorba zprávy	13
1. 3 Stereotypy	15
1. 3. 1 Romové a stereotypy	17
1. 4 Pojmy rasismus a xenofobie	18
1. 4. 1 Rasismus a diskriminace Romů v České Republice	19
2 Mediální obraz Romů v České republice.....	22
2. 1 Hlavní výzkumné otázky a zkoumané jednotky	24
2. 1. 1 Zvolená média.....	24
3 Mediální obraz Romů v jednotlivých periodikách	26
3. 1 Výběr článků.....	26
3. 2 Srovnání vybraných deníků	26
3. 2. 1 Seriózní vs. bulvární tisk	30
3. 2. 1. 1 Seriózní tisk	31
3. 2. 1. 2 Bulvární tisk.....	32
3. 2. 2 Obraz romské minority v obsahu článků	33
3. 2. 2. 1 Indikátor „příslušnost ke skupině“	34
3. 2. 2. 2 Indikátor „vlastnosti stereotypně přisuzované romské menšině“	39
4 Shrnutí a závěry rozboru článků	45
5 Návrh projektu v rámci mediální a multikulturní výchovy	48
5. 1 Mediální výchova a multikulturní výchova	48
5. 2 Návrh projektu	51
5. 2. 1 Role médií v každodenním životě	52
5. 2. 2 Kritický přístup k médiím.....	55
5. 2. 3 Stereotypy v médiích	57
5. 2. 4 Předsudky.....	62
5. 2. 5 Romové v médiích	63

Závěr	66
Seznam literatury a jiných zdrojů	68
Seznam příloh	73

Úvod

Ve své práci se zabývám problematikou přístupu českých médií k romské menšině a utváření jejího mediálního obrazu. Snažím se vymezit základní pojmy, které s touto problematikou souvisí a poukázat na mechanismy, které fungují při utváření mediálního obrazu. Jedním z nich je i utváření stereotypů (tedy obecně platných hodnot) ve společnosti, na nichž se média také podílejí. „Řada výzkumů se snaží analýzou mediálních sdělení odhalit stereotypy platné ve společnosti – ať už se jedná o stereotypy genderové, stereotypní výklad vztahů mezi menšinou a většinou, stereotypní vnímání příslušníků jiných národů či kultur. Výzkum stereotypů prováděný na nejrůznějších typech masových médií a v nejrůznějších společenských a kulturních kontextech vede často k velmi podobným závěrům, které by se daly shrnout takto: veškeré jevy a skupiny, které se většinové společnosti jeví jako problémové a s nimiž se většinová společnost obtížně vyrovnává, jsou v mediálním zpracování často marginalizovány a zjednodušovány.“¹

Důvodem, proč bychom si měli všimnout mediálních obsahů, je dopad médií na společnost, na postoje a chování jejích členů. Jednou z hypotéz o účincích médií je hypotéza o mediální „naturalizaci“ předkládaných hodnot. Tím, že média nabízejí nějaké obsahy, vzbuzují dojem, že příslušné obsahy, jevy, soudy a hodnoty jsou samozřejmé a snad až přirozené.

Nedílnou součástí práce je i osvětlení pojmů a fungování principů médií jako takových.

Ve své práci se pokouším na analýze několika článků z vybraného vzorku českých deníků zmapovat a ukázat, v jaké míře se zde objevují stereotypy o romské menšině, popřípadě jak je tato menšina veřejnosti prezentována. U vybraných deníků sleduji kolik prostoru věnují ve svých článcích romské problematice, zda jsou zprávy psány objektivně, ale i způsob a použití jazykových prostředků. Dále jsem se pokusila o srovnání bulvárního a seriózního tisku a to ve způsobu, jakým je romská minorita čtenáři prezentována.

Součástí mé práce je také návrh projektu pro žáky ZŠ v rámci mediální výchovy a multikulturní výchovy, který by je měl naučit reflektovat roli médií při utváření obrazu

---

¹ Hořovová, B. *Nečitelní cizinci*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2003, s. 10

menšin a kriticky pohlížet na média. Projekt je návrhem pěti vyučovacích lekcí, které na sebe navazují a v rámci mezioborových vztahů lze jejich náměty rozšířit na další vyučovací hodiny. Navrhované aktivity by měli pomoci vyučujícím zábavnou a zajímavou formou seznámit žáky s aktuální problematikou multikulturní a mediální výchovy.

1 Vymezení základních pojmů

Dříve než se začneme zabývat samotnou problematikou mediálního obrazu romské menšiny, vymezíme si nejprve několik pojmů, které s tímto tématem úzce souvisí.

V dnešním moderním, globalizovaném světě jsou média velmi významnou společenskou institucí. Jsou zapojena do veškerých záležitostí jako zdroje sdělení o nejrůznějších událostech a okolnostech veřejného života. V tomto kontextu o nich mluvíme jako o masových médiích a nástrojích masové komunikace.

1. 1 Média

Podle slovníku spisovného jazyka českého je médium zprostředkující osoba, činitel, výplň prostoru, nebo látka, ve které je předmět uložen. Může se jednat o DVD, knihu, časopis, elektronickou poštu, leták, videokazetu, filmové dílo apod.

Z toho vyplývá, že slovo médium můžeme v různém kontextu chápat různě a že může nabývat odlišných významů v různých souvislostech. V běžném denním styku si pod pojmem média představíme většinou souhrn technických prostředků sloužících hromadné komunikaci jako je tisk, rozhlas, televize, internet, film apod. Většinou jsou chápány nejen jako technické prostředky, ale i jako příslušné instituce.

Funkce médií spočívá jednak v šíření informací a jednak také v pobavení co největšího množství lidí. Média jsou prostředkem komunikace a nositelem sdělení.

Média se dotýkají života každého jednotlivce tím, že utvářejí naše vidění světa a naše povědomí o věcech kolem nás. Nutno však také dodat, že média jsou tím, kdo svět ovlivňuje a dotváří. Ne vždy ale obraz, který nám je předkládán, odpovídá skutečnosti. Někteří lidé tak žijí spíše ve světě médií, než ve světě skutečném. Tito lidé si pak často utvářejí své názory na základě informací, které jim jsou předkládány, bez toho, aby je podrobili vlastní kritice.

Marshall McLuhan, který ve svém díle *Jak rozumět médiím: Extenze člověka* použil charakteristiku „medium is the message“², volně přeloženo „médium je poselství“ nebo také „sdělení“, rozdělil média do tří základních skupin:

---

² McLuhan, M. *Jak rozumět médiím: Extenze člověka*. Praha: Odeon, 1991, s. 7

První skupinou jsou **horká média**. Jsou to média, která vyžadují nejmenší míru interaktivity příjemce a zároveň plné ponoření jeho smyslů do sdělovaných informací za pomoci média. Patří sem například film nebo fotografie. Kvalitní film dokáže diváka plně vtáhnout do děje tak, že ho prožívá jako realitu.

Druhou skupinu tvoří **chladná média**, která nám poskytují více informací a rytmus jejich přijímání si volí recipient sám. Jsou to noviny, časopisy, nebo i billboardy.

Třetí skupinou jsou **digitální média**. Těm se přezdívá „nová média“, i když se jedná pouze o spojení předchozích médií. Spojují dohromady více obsahů a vlastně všechna předchozí média. Proto jsou také multimediální. Jsou přímo extrémně chladná, sám uživatel je jejich obsahem. Platí, že čím více jsme zapojeni do interaktivity s médiem, tím je médium chladnější.³

1. 1. 1 Masová média

Toto i předcházející století lze označit za století masových médií. S pojmy masová média a masová komunikace je neodmyslitelně spojen právě pojem „masa“. McQuail uvádí, že přesto, že se základní pojetí „masové společnosti“ plně vyvinulo až po druhé světové válce, základní pojetí „masy“ bylo předmětem zájmu již na sklonku devatenáctého století. Zda je „masa“ chápána jako něco negativního, nebo naopak pozitivního, záleží na individuálním úhlu pohledu. Obecně však přetrvává spíše negativní pohled na „masu“. McQuail dále vymezuje několik charakteristik pojmu „masa“.⁴

Jedná se o:

- velký soubor
- který není diferencovaný
- má převážně zápornou podobu
- postrádá pořádek
- je projevem masové společnosti

---

³ McLuhan, 1991, viz. dílo s. 11

⁴ McQuail, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999, s. 58

Masová média jsou instituce, které se dělí podle typů používané technologie na tisk, film, televizi atd. a často ještě uvnitř jednotlivých typů podle dalších kritérií.

Média jsou zatracována i oslavována. „Média jsou silou, v jejíž moci je osvětit masy a být tak doplňkem a pokračováním nově vzniklé instituce všeobecného vzdělání...Média sama sebe vnímala jako instituci, která přispívá k pokroku šířením informací a myšlenek, odhalováním korupce v politickém životě a poskytováním spousty neškodné zábavy obyčejným lidem...Média jsou oslavována jako největší naděje v úsilí o sjednocení rozděleného světa, které je vedené snahou zachovat celosvětový mír a vyřešit hrozící problémy související s životním prostředím“.⁵

1. 2 Mediální konstrukce reality

Obraz Romů tak, jak ho podávají média, je možno považovat za součást konstrukce sociální reality. Berger a Luckmann charakterizují sociální konstrukci reality takto: člověk je přesvědčen o danosti sociální reality, která je mu předkládána v médiích a neuvědomuje si, že je uměle konstruována pomocí různých subjektů. V souvislosti s tímto nevědomím pak člověk považuje mediální výstupy za něco daného, za pravdivý obraz reality a ne za konstrukt úzké skupiny lidí ovládajících média.⁶

Čtenáři spoléhají při událostech, jež nemůžou sledovat osobně a přímo, na zprostředkování skrze třetí stranu, kterou jsou právě média. Zprostředkování, mimo jiné, napomáhá k utváření představ o skupinách a kulturách, do nichž patříme. Právě toto zprostředkování představ o nám známých skupinách je podstatné při šíření stereotypních postojů vůči marginalizovaným skupinám ve společnosti. „Média pro své příjemce definují, co je v dané společnosti „normální“ a co je nepřijatelné, nevhodné, špatné a deviantní.“⁷

Podle odborníků jsou média jedním z elementů, které se významně podílí na konstrukci sociální reality. Nejdůležitější úlohu pak hraje televize, která kromě zraku působí zároveň i na sluch. Tištěná média však také dokážou manipulovat s názory veřejnosti.

---

⁵ McQuail, 1999, cit. dílo s. 57

⁶ Berger, P., Luckmann, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, viz. dílo s. 57

⁷ Burton, G., Jiráček, J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and Principal, 2001, s. 288

„Většina populace si tvoří názor na věci skrze média. V 99% si tito lidé nemají možnost ověřit, zda informace, kterou si právě přečetli nebo poslechli, je předkládána v té skutečné podobě. Různý pohled novináře, jeho zaujetí, nebo i jeho plné porozumění, může převrátit celou zprávu ve zcela něco jiného.“⁸

1. 2. 1 Tvorba zprávy

Podle Pavla Říčana „žijeme v mediálním věku, ve kterém hromadné sdělovací prostředky nejen informují o tom, co se kolem nás děje, nýbrž výběrem informací a způsobem jejich podání toto dění spoluvytvářejí stejně mocně jako vláda nebo parlament.“⁹ Proto bychom si měli ujasnit, jakým způsobem ke vzniku zpráv dochází, abychom si lépe uvědomili, že ne vše, co se v médiích napíše, musí být zákonitě pravda.

Aby mohla zpráva vůbec vzniknout, musí dojít k nějaké události. Důležitou skutečností je, že zpráva je konstruována, tedy uměle vytvářena. To, jestli je událost vhodná k zaznamenání, je proto posouzeno zpravidla z několika hledisek. Ta jsou nazývána zpravodajskými hodnotami. Jak připomínají Burton a Jiráček „jedná se o soubor kritérií, jimiž média poměřují zpravodajskou přijatelnost událostí a zpravodajskou vhodnost jejich zpracování.“¹⁰ Čím vyšší je koncentrace jednotlivých hodnot, tím vyšší je pravděpodobnost zveřejnění určité události a její přeměnění na zprávu.

Jedná se o tato kritéria:

Výskyt – časový interval potřebný k tomu, aby se událost rozvinula

Blízkost – událost musí být blízká prostředí příjemců

Jasnost – událost by měla sama o sobě být jasná a jednoznačná

Jednoduchost – událost by měla být snadno vysvětlitelná

Smysluplnost – blízkost kulturní zkušenosti publika

Novost – důležitá je čerstvost události

Kontinuita – pokud již událost jednou zpravodajstvím proběhla, je považována za hodnotnější

---

⁸ Bezdíček, V., Žantovský, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000, s. 74

⁹ Říčan, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Praha: Portál, 2000, s. 77

¹⁰ Burton, G., Jiráček J. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister and Principal, 2001, s. 240

Možnost dalšího vývoje – naděje na gradaci události

Vztah k elitám – zpravodajská hodnota všeobecné známosti

Personalizace – událost lze podat jako projev jednání konkrétních osob

Negativita – špatné zprávy jsou ceněny jako zpravodajsky hodnotnější

Souznění – událost by měla splňovat očekávání publika

Prekvapení – zájem publika o věci veřejné

Předvídatelnost – formování očekávání publika

Variace – tendence přinášet zprávy na podobná témata¹¹

V současné době je velmi podstatné při procesu vytváření zpravodajství reflektovat ekonomické zájmy médií. Média se snaží zaujmout co největší počet konzumentů, aby nalákala inzerenty, z jejichž reklamy profitují. Zpravodajství tak musí zohlednit hlavně to, aby čtenář zprávu snadno pochopil, pobavila ho a pokud možno také splnila jeho očekávání. Tím, že se média snaží svým čtenářům zprostředkovat události tak, jak si oni sami přejí, se pak vlastně podílejí na rozšiřování myšlenkových stereotypů a podporují rigiditu názorů společnosti.

Po zhodnocení, zda je událost vhodná k zachycení na stránkách tisku, dochází k samotné tvorbě textu. Novinář se jen stěží může vyhnout předpojatosti a oprostít se od svých myšlenkových postojů a názorů. Vyznění celé zprávy pak ovlivní takové prvky, jako množství citací, použité výrazové prostředky, nebo umístění fotografie. Nejen samotný text však může mít podstatný vliv na to, jaký bude mít zpráva v konečné podobě účinek. Důležité je i vytváření kontextu, v jakém je zpráva prezentována. Jak upozorňují Burton a Jiráček „pokud se nějaké dva prvky přiřadí vedle sebe, aniž je otevřeně řečeno, jaký je mezi nimi vztah, dostávají se do tzv. juxtapozice, což znamená, že samotné přiřazení dostává určitý význam.“¹²

Nepominutelnou součástí manipulace médií s názory veřejnosti je také pozice, na které je zpráva prezentována. Největší váhu samozřejmě čtenáři přikládají událostem

---

¹¹ Burton, Jiráček, 2001, viz. dílo s. 264

¹² Burton, Jiráček, 2001, cit. dílo s. 252

otištěným na prvních stránkách. Podstatnou roli hraje také rozsah článku, či velikost a typ titulku.

1. 3 Stereotypy

Stereotypem se zpravidla rozumí výrazně zjednodušené a povětšinou hodnotící názory na postoje, chování či očekávání určitých skupin či jednotlivců, a to včetně sebe a skupiny, do níž člověk patří. Takové stereotypní představy, které má člověk o sobě a skupině, k níž náleží, se nazývají „autostereotypy“, představy o ostatních jsou „heterostereotypy“. Pro stereotypy je typické, že jsou vysoce odolné proti změně a hrají významnou úlohu při formování postojů členů určitého společenství k ostatním lidem, skupinám, národům, či společnostem. Stereotypy se vyskytují a vytvářejí v nejrozličnějších sociálních prostředích, ale mimořádná role při jejich posilování a potvrzování se přisuzuje právě masovým médiím. Ta často používají stereotypy, ať již jde o stereotypy etnických menšin, stereotypy stárnutí, stereotypy historie apod.

Stereotypy na základě zjednodušení umožňují hledat podobnosti mezi novým a již známým. Problémem je však to, že stereotypy právě pro svou zjednodušující povahu mohou být i nebezpečné, mohou obsahovat sexistické, rasové, etnické nebo jiné předsudky např.: o „problémových“ Romech, „hloupých“ blondýnách apod. Takové soudy jsou natolik rozšířené, že se stávají podstatnou, někdy dokonce převládající součástí konkrétní kultury.¹³

Právě stereotypním přístupem k jednotlivcům jako členům nějaké skupiny lze vyvolávat nenávisť, pohrdání a odpor. Na druhé straně u příslušníků stereotypizovaných skupin tento přístup může vyvolat pocit vyloučení, odmítnutí, dokonce pocit beznaděje a ztráty vyhlídek na seberealizaci.

Pro všechna sdělení v médiích platí, že jedinec reprezentuje celou společenskou skupinu a čím častěji se u jednotlivých osob uvádí jejich skupinová příslušnost a čím častěji se z jednotlivce usuzuje na celek, tím víc vzniká dojem, že se popsáním způsobem chovají všichni příslušníci dané sociální skupiny.

---

¹³ Mičienka, M., Jiráček, J. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. Praha: Partners Czech, 2006, viz. s. 70

Stereotypy jsou podstatnou součástí všech mediálních sdělení. Média nejvíce přispívají k tvorbě takových, která nepocházejí z osobních zkušeností. Jestliže pravidelně čteme například o cizincích v souvislosti s kriminalitou, snadno přijímáme stereotyp cizinců porušujících zákony, aniž bychom byli cizinci okradeni nebo napadeni. Proto je velmi zajímavé sledovat, jakými stereotypy se řídí sama média při informování o událostech, ve kterých je zainteresován příslušník menšiny. Pokud podle nějaké zprávy v novinách kradl v obchodě například Francouz, nikoho nenapadne, že Francouzi jsou národ zlodějů. Pokud krade Rom nebo Ukrajinec, existuje nebezpečí, že bude tento čin uplatněn jako vodítko ke kolektivní vlastnosti celé skupiny.

Zejména v případech, kdy publikum nemá vlastní zkušenost s nějakou skupinou, je velmi pravděpodobné, že bude považovat za skutečnost to, co o této skupině nabízejí média. Jelikož jsou média v moderním světě hlavním zdrojem těchto skutečností a protože bývají spjata s převažujícími trendy ve společnosti, nabízejí hlavně stereotypy převažujících hodnot ve společnosti.¹⁴

Nejčastějšími chybami při zobrazování menšin v médiích jsou, jak uvádí Mičienka, tyto:

- nejproblematictější menšinou zobrazovanou v českých médiích jsou jednoznačně Romové, o kterých se informuje převážně v souvislosti s tzv. nepelatičstvem, hlukem a nepořádkem v místě bydliště
- jedním z nejčastějších etických problémů při zobrazování menšin je především uvádění etnické příslušnosti i v případech, kdy s podstatou události nijak nesouvisí
- v médiích se často píše či mluví o zástupcích menšin, aniž by oni sami dostali slovo, mnohem častěji situaci komentují policisté, starostové obcí apod.
- ve snaze o pozitivní informování o menšinách za každou cenu často dochází k jinému nereálnému a zkreslujícímu způsobu zobrazování – tzv. pozitivnímu stereotypu, jehož důsledkem jsou jen další paušalizace a generalizace: „Romové

---

¹⁴ Mičienka, 2006, viz. dílo s. 71

sice kradou a jsou hluční, ale krásně zpívají.“

- i dobrý záměr o „pozitivní“ zprávu může často odhalit skrytý předsudek a vést k utvrzení stereotypu (např.: „Napadený Rom neměl nikdy potíže se zákonem“)

1. 3. 1 Romové a stereotypy

Pro zkoumání problematiky spojené s touto menšinou je vhodné si uvědomit postavení Romů v České republice a základní vztahy mezi touto menšinou a majoritou.

Romové jsou dnes jedinou dlouhodobě usídlenou výrazně odlišnou etnickou menšinou v české společnosti. V současné době na území České republiky podle oficiálních statistik založených na sčítání lidu z roku 2001 žije 11 746 občanů, kteří se hlásí k romské národnosti.¹⁵

Toto číslo je ale pravděpodobně velmi zkreslené. Podle Zprávy o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2001, která byla zpracována Radou vlády pro národnostní menšiny, dosahuje počet příslušníků etnika až 30 000.

Nejvyšší výskyt příslušníků romské minority byl zaznamenán ve velkých městech, konkrétně v Ostravě a Praze, kde se k romské národnosti přihlásilo více než 650 osob. Podíl osob s romskou národností vzhledem k počtu obyvatel přesáhl 0,5% pouze ve dvou okresech a to na Jesenicku a Sokolovsku.¹⁶

Většina české populace „nemá s Romy jinou zkušenost, než mediální.“¹⁷ Tím spíše je třeba, aby byla vytváření mediálních obrazů věnována zvláštní pozornost. Averse vůči Romům je v České Republice všeobecně akceptovaný jev. „Na romské etnikum je pohlíženo převážně s despektem a je charakterizováno jako poměrně konzistentní menšina s typickými vlastnostmi. Příslušníci romské menšiny jsou vnímáni jako osoby zvýšeně náchylné k agresivnímu a kriminálnímu chování, jako hluční sousedé, jako osoby se špatnými hygienickými i pracovními návyky a jako lidé, kteří se jen přizívají na většinové společnosti.“¹⁸

---

¹⁵ <http://www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/tabx/CZ0000> (10. 9. 2008)

¹⁶ [http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf) (10. 9. 2008)

¹⁷ Homoláč, J., Karhanová, K., Nekvapil, J. eds. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003, s. 82

¹⁸ Navrátil, P. a kol. 2003. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003, s. 58

Z průzkumu, který provedla agentura STEM v květnu 2007 vyplynulo, že necelá desetina respondentů nemá k Romům žádný vztah. Z 68 % lidí, kteří mají k Romům negativní vztah, jej za mírně odmítavý označilo 33 % občanů a za jednoznačně odmítavý 24 %. Odpor k Romům pociťuje 11 % dotázaných.

Negativní postoj k romským spoluobčanům vyjadřují častěji obyvatelé měst od 20 do 90 tisíc obyvatel. Na vesnicích a v malých obcích do 2 tisíc obyvatel jsou lidem naopak romští spoluobčané častěji lhostejní. Lidé žijící v Praze, Jihomoravském kraji, nebo obcích od 2 do 5 tisíc obyvatel naproti tomu tvrdí, že mají k Romům stejný vztah jako k ostatním spoluobčanům. Vysokoškolsky vzdělaní lidé častěji prohlašují, že k romským spoluobčanům pociťují stejný vztah jako k ostatním a v menší míře se k nim vyjadřují negativně. Mají také vůči Romům pozitivnější přístup.¹⁹

1. 4 Pojmy rasismus a xenofobie

S pojmy rasismus a xenofobie se setkáváme dnes a denně na stránkách deníků i v televizních pořadech. Proto v této kapitole uvádím pouze jejich stručnou definici a jejich projevy ve společnosti.

Existuje mnoho definic rasismu. Jandourek ho definuje jako „přesvědčení o výjimečném postavení a hodnotě vlastní rasy a méněcennosti ras ostatních. Jiné rasy někdy bývají pociťovány jako nebezpečí pro rasu vlastní. Nemusí vést přímo ke zjevnému oddělení ras, ale může se projevit jako rasismus skrytý, kdy je šikanování zdůvodněno jinými než rasovými motivy.“²⁰

Projevy rasismu a ani charakteristika osob na základě rasy by se neměly objevovat v žádném veřejném mediálním zpravodajství.

Xenofobie pochází z řeckého xénos – cizí a fóbos – bázeň, nedůvěra, odpor až nepřátelství ke všemu cizímu, respektive všemu, co má původ mimo vlastní sociální skupinu, národ či stát.²¹

---

¹⁹ <http://www.novinky.cz/clanek/114511-dva-cesi-ze-tri-se-stavi-k-romum-negativne.html> (10. 9. 2008)

²⁰ Jandourek, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001, s. 203

²¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Xenofobie> (12. 9. 2008)

Koncept xenofobie nás zpravidla odkazují na „cizince“, tedy na někoho, kdo přichází odjinud. Avšak xenofobie často směřuje i proti skupinám obyvatel, kteří jsou občany vlastní země, například proti Židům nebo Romům.

Jiří Buriánek se věnoval xenofobnímu postoji vůči Romům v České republice. Tyto postoje podle něj pramení více ze sociálních a kulturních kořenů než z kořenů etnických. Postoje k Romům jsou silně ovlivněny osobní negativní zkušeností, vjemem devastované komunity a celkově nepříznivého „nekulturního“ životního prostředí.²²

Mezi Čechy je podle mého názoru xenofobie poměrně dosti rozšířená. Česká společnost se velmi často distancuje od jiných etnik a není k nim dostatečně tolerantní. Rasisticky motivované trestné činy jsou sice veřejností rozhodně odsuzovány, ale bohužel se najdou i tací, kteří s těmito činy sympatizují. Tomuto se však dá předejít včasnou a dostatečnou výchovou k toleranci a respektu k odlišnostem jiných kultur. Škola by v této výchově měla být hlavním ne však jediným stavebním kamenem.

1. 4. 1 Rasismus a diskriminace Romů v České Republice

Možná bychom měli mluvit spíše o averzi než o rasismu, protože motivy „gádžovského“ odporu proti Romům jsou složitější. Romská kriminalita, ať už jsou její příčiny jakékoliv, dosáhla takového stupně a díky médiím je natolik „populární“, že průměrný Čech při spatření Roma reflexivně sáhne po své peněženke. Nejde však jen o trestné činy. Romové často bývají těžko snesitelnými sousedy pro četné přestupky, jako rušení nočního klidu, znečišťování společných domovních prostor a veřejných prostranství atd. To vše nejsou samozřejmě specifické projevy romské kultury, ale projevy hluboké sociální dezintegrace, do které se příslušníci tohoto etnika dostali.

Jestliže bezdůvodně podezírám konkrétního Roma, nejde o předsudek, nýbrž o normální zobecňující úsudek, o laické, ale logické uvažování: od Roma, kterého neznám, očekávám spíše nějakou nepříjemnost.²³

---

²² Buriánek, J. *Aktuální stav a struktura xenofobních postojů české veřejnosti*. In Sborník příspěvků ze seminářů sekce sociální patologie (Kašperské hory-Zátoň u Českého Krumlova), Ed By Večerka, K. Praha, 1999, s. 78

²³ Říčan, 2000, viz dílo s. 70

O rasismu mluvíme, když averze přerůstá v nenávistná slova a činy, když jsou Romové šikanováni, když se ozývají požadavky vystěhovat Romy, když jsou označováni za podřadnou rasu, když se po zdech píšou protiromské nápisy.

Protiromský rasismus má v Evropě starou tradici. Už našim středověkým předkům se zdálo, že mají ošklivou postavu, že jsou příliš černí, jejich zvyky se jim jevily odpudivé a celé chování bezbožné. Na Slovensku se věřilo, že kainovské toulání těchto „černých farahúnů“ po světě, je trestem za to, že ukovali hřebíky pro ukřižování Krista.²⁴

Dokud Romové kočovali, bývalo zvykem vštěpovat rasistické předsudky už nejmenším dětem: „Když budeš zlobit, seberou tě cikáni!“ Dnes slyší děti v rodinách většinou jen nenávistné řeči, většinou bez zmínky o tom, že to jsou taky lidé, kteří byli, jak praví americká ústava, „stvořeni jako rovni“ ostatním lidem.

Současný český nacionalismus reprezentuje především hnutí skinheads. Narůstající napětí mezi Romy a majoritou je živnou půdou tohoto hnutí, ve kterém je nutno vidět vážnou hrozbu demokracie. Alarmující by mělo být i to, že výzkumy veřejného mínění z posledních let uvádějí, že většina dnešní mládeže dává najevo rasistické postoje.

Další důležitou otázkou je, zda jsou u nás Romové diskriminováni. Podle P. Uhla²⁵ je u nás diskriminace Romů běžná. V našem právním systému sice platí mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, chybí však konkrétní záruky zabráňující rasové diskriminaci v jednotlivých oblastech života. A to především v sociální sféře, v bytové politice, ve zdravotnictví, ve vězeňství, v armádě atd. Dosáhnout nápravy soudní cestou v občanskoprávním sporu je pro občana bez právního vzdělání a finančního zázemí prakticky nemožné.

Diskriminace Romů není vždy rasově motivovaná. Romové jsou obecně známí jako méně spolehliví pracovníci a se zaměstnáním Roma, o němž nejsou k dispozici další údaje, je tedy spojeno větší riziko. K tomu přistupují pro zaměstnavatele další nejistoty; jak bude Rom přijat svými spolupracovníky atd. Odmítne Roma prostě proto, že je to pro něj nejpohodlnější. To ho ovšem neomlouvá před zákonem, ani nečiní jeho jednání morálně přijatelnějším.

---

²⁴ Říčan, 2000, viz. dílo s. 72

²⁵ Uhl in Říčan, 2000, viz. dílo s. 75

Romové jsou očividně v mnoha stránkách v nevýhodě proti většinové společnosti. Jejich možnosti tvořivě se uplatnit, zajistit svou existenci, vzdělávat se a žít v této zemi beze strachu, nejsou zřejmě rovnocenné možnostem nás ostatních. Máme se tedy snažit jejich mnohostranný handicap vyrovnat tím, že budou dočasně nějakým způsobem zvýhodněni? Tím se dostáváme k problému tzv. pozitivní diskriminace. Naši politikové většinou odmítají tuto strategii ve jménu „občanského principu“. Ve Spojených státech je pozitivní diskriminace na ústupu, i když v mnohém stále platí. Argumentovat proti jejímu zavedení v České republice ve smyslu: „Proč to zkoušet u nás, když se to v Americe ruší?“- svědčí nejspíše o nedostatku informací, nebo o strachu opustit osvědčenou pštrosí politiku.

P. Uhl navrhuje pozitivní diskriminaci zejména romských firem, jež mají být zvýhodňovány při získávání státních zakázek.²⁶

Prezentace Romů v médiích bychom mohli nazvat přiléváním oleje do ohně, co se vztahů Romů a majority týká. I v seriózních denících a veřejnoprávní televizi dnes najdeme prvky bulvarizace. Novináři servírují veřejnosti to, co si ona přeje a co ji baví o Romech číst.

Ve své práci jsem se inspirovala zajímavým výzkumem, který provedl tým autorů Jiří Homoláč, Kamila Karhanová a Jiří Nekvapil. Ti ve sborníku *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989* analyzují několik významných kauz, které v devadesátých letech zahýbaly českou společností. „V práci byly shromážděny k těmto kauzám všechny relevantní články, které se objevily v pěti největších českých denících a ty byly dále analyzovány. Autoři se snažili zjistit, jaké kategoriální vlastnosti jsou Romům připisovány novináři a přímými i nepřímými aktéry sledovaných událostí.“²⁷

---

²⁶ Říčan, 2000, viz. dílo s. 80

²⁷ Homoláč, 2003, cit. dílo s. 179

2 Mediální obraz Romů v České republice

Na způsobu, jakým o Romech a ostatních národnostních menšinách referují média v České republice, se také velkou měrou podílí historická zkušenost obyvatel Československa a České republiky s romskou menšinou.

Za první zmínku o Romech v českých zemích byla považována zmínka v tzv. Dalimilově kronice z roku 1314, kde se mluví, v souvislosti s mongolským vpádem do Evropy v roce 1242, o tzv. Kartasích.²⁸ V době svého příchodu do střední a západní Evropy byli Romové přijímáni v souvislosti s tzv. egyptskou legendou o svém původu kladně. Ani tehdy, ani později, však nepřijali usedlý zemědělský způsob života a vytvořili kočovné komunity izolované od majoritního českého obyvatelstva. Živili se hlavně jako kovotepci, kováři, potulní komedianti a koňští handlíři.²⁹

Postavení Romů ve střední a západní Evropě se začalo měnit od počátku 16. století, kdy byl započat proces jejich pronásledování, který vyvrcholil v 18. století. Důvodem ke změně postavení Romů byly turecké výboje. Zatímco v Uhrách resp. na Balkáně, kde tyto boje probíhaly, nebyla proti Romům přijímaná vyhošťovací nařízení a Romové se na těchto bojích aktivně podíleli, tak ve střední a západní Evropě byli v souvislosti s tureckými výboji označeni za špehy v žoldu Turků. Podnětem pro toto obvinění byl zřejmě kočovný způsob života a antropologická odlišnost. V renesanční společnosti byla tmavá barva kůže považována za neestetickou. Navíc Romové přicházeli do společnosti, ve které bylo řemeslo a obchod kontrolováno jednotlivými cechy a nenacházeli tak uplatnění jako řemeslníci. Nemožnost tohoto uplatnění potom zřejmě vedla u některých jednotlivců k nelegálním způsobům obživy (především drobné krádeže). Vzhledem k antropologické odlišnosti potom snadno vzniklo přesvědčení o nepřijatelnosti pobytu Romů v jednotlivých evropských zemích.

Počáteční období perzekuce Romů v Protektorátu Čechy a Morava bylo poznamenáno prvorepublikovou praxí v řešení tzv. cikánské otázky. Zákonná opatření i praktické provádění této politiky vycházely především ze zákona č.117/27 Sb. z 15. 7. 1927 o potulných cikánech. Po roce 1948 ve vztahu k Romům došlo nejprve k jejich

---

²⁸ http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35 (4. 12.2008)

²⁹ http://cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9#Tradi.C4.8Dn.C3.AD_povol.C3.A1n.C3.AD (6. 12. 2008)

formálnímu zrovnoprávnění (zrušení diskriminačního zákona č.117/27 Sb.), ovšem společensky zůstali Romové stále na okraji. Od druhé poloviny 50. let přistoupil tehdejší režim k otevřené politice asimilace Romů.³⁰

Po roce 1989 vláda sice nadále problémy Romů sleduje, ve svých situačních zprávách o stavu romské komunity se však po léta opakovala tatáž tvrzení, zatímco jakékoli návrhy na řešení chyběly. Mezi majoritou i nadále přetrvává bipolární vidění společnosti, kterou rozdělují na nás a je. O tomto přístupu vypovídá i častý požadavek, aby se "Romové nejprve dohodli mezi sebou" a potom přišli své požadavky tlumočit příslušným orgánům. Přirozená polarizace romské komunity, často interpretovaná jako roztříštěnost, přitom poskytuje alibi těm, kteří by se problémy našeho vzájemného soužití měli věnovat.³¹

Jak jsem již uvedla, média nejen že předkládají svým konzumentům určité vidění světa, ale jsou také jeho odrazem. V médiích se odrážejí názory a smýšlení veřejnosti. A ačkoliv je poznávacím cílem této diplomové práce analýza vztahu českých médií k romské menšině, odráží zároveň postoje české veřejnosti k této menšině. Ve své práci jsem se tedy pokusila zjistit, jakým způsobem mnou vybrané celostátní deníky přistupují k prezentaci vybraných témat týkajících se romské menšiny a zda se v prezentacích objevují stereotypní, rasistické či xenofobní tendence, které na jednu stranu zobrazují negativní postoj české veřejnosti k této menšině, ale na stranu druhou ho mohou též ovlivnit.

Ve své práci chci dále upozornit na to, jakým způsobem a v jakém rozsahu je otázka romské menšiny zpracována v médiích a to konkrétně v médiích tištěných. Na uvedené téma již bylo provedeno několik obdobných výzkumů, přesto se domnívám, že práce bude přínosná jak pro pracovníky, kteří mají na starost komunikaci s médii, tak hlavně pro pedagogy při jejich práci a při formování postojů jejich žáků k dané problematice.

---

³⁰ http://www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35 (6. 12. 2008)

³¹ <http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785> (4. 12. 2008)

2. 1 Hlavní výzkumné otázky a zkoumané jednotky

Jakým způsobem česká většinová média zpracovávají témata související s romskou menšinou? Kolik prostoru věnují vybraná periodika jednotlivým tématům? Sledovaným kritériem zde bude množství prostoru, které je v rámci deníku danému tématu věnován.

Jsou média při zpracování vybraného tématu objektivní? Objektivitou zde rozumíme vyváženost. Jaký prostor je v článku věnován rozhovorům s romskými zástupci a romskými organizacemi a jaký prostor je věnován opozici.

Lze ve vybraných médiích nalézt rasistické, či xenofobní tendence? Pokud ano, jakým způsobem jsou zde tyto tendence prezentovány? Ke zjištění této skutečnosti budu provádět podrobnou obsahovou analýzu vybraných článků a uskutečním podrobný rozbor.

Vyskytuje se slovo Rom v negativních konotacích? Jsou romské menšině stereotypně přisuzovány určité vlastnosti?

Základním zkoumaným souborem jsou tištěná periodika vycházející v České republice. Vzhledem k velkému množství periodik na našem trhu jsem výzkum omezila na výběrový soubor, který obsahuje čtyři tituly. Zkoumanou jednotkou bude obsah deníků Blesk, Právo, Mladá fronta Dnes a Lidové noviny. Každé z těchto médií reprezentuje specifický typ deníku na české mediální scéně. Všechny tyto deníky jsou většinové, ale jejich zaměření se v některých oblastech liší.

2. 1. 1 Zvolená média

Jak jsem již předeslala, ve své práci jsem se rozhodla analyzovat mediální výstupy čtyř největších celostátních tištěných deníků. Vybrala jsem si deníky Blesk, Mladou frontu Dnes, Právo a Lidové noviny. Domnívám se, že každé z uvedených periodik reprezentuje specifický přístup k dané problematice a každý z těchto deníků se zaměřuje na jinou část populace. Blesk jsem vybrala jako zástupce bulvárního deníku, Mladou frontu Dnes, jako seriózní noviny, které se ale postupem času také bulvarizují, Lidové noviny jako deník intelektuálů a Právo jako periodikum s poměrně vyhraněnou politickou orientací.

Mladá fronta Dnes

Deník Mladá fronta Dnes představuje sama sebe jako nejčtenější seriózní deník v České republice. Jeho hlavním cílem je podávat pravdivý a plnohodnotný obraz světa, ve kterém žijeme. Nutnou součástí tohoto obrazu je aktuální a kvalitní zpravodajství, stejně jako užitečné servisní čtení, či oddechové čtení ve specializovaných přílohách. Ačkoliv se Mladá fronta řadí mezi tzv. seriózní tisk, začíná i zde působit síla trhu a stírají se rozdíly mezi jím a bulvárním tiskem: skandální titulky, zprávy o slavných osobnostech, či černá kronika na titulní straně.

Lidové noviny

Lidové noviny jsou deníkem vzdělaných Čechů. Tento nejstarší český deník, založený v roce 1893, se dnes profiluje jako celostátní zpravodajský list se speciálním zájmem o politiku, ekonomiku, vědu, kulturu a vzdělání. Lidové noviny jsou vyhledávány pro jejich erudované komentáře, názory předních osobností z domova i ze světa a také pro jejich kvalitní přílohy.³² Lidové noviny v současnosti patří koncernu Rheinisch - Bergische Druckerei - und Verlagsgesellschaft, GmbH, který také vydává deník Mladá fronta DNES.

Blesk

Deník Blesk byl založen v roce 1992 a od roku 2002 je nejprodávanějším a nejčtenějším celostátním deníkem v České republice. Blesk je barevný deník nové doby, nevyhýbající se žádným tématům a přinášející přehledné aktuální zpravodajství, zajímavosti a senzace z domova i ze světa doplněné rozsáhlým obrazovým materiálem. Deník Blesk má velký mediální vliv na širokou veřejnost, proto je způsob jeho informování o romské komunitě jedním ze základních zdrojů pro formování jejího obrazu.

Právo

Deník Právo vycházel již za minulého režimu jako Rudé právo. V té době se jednalo o oficiální deník komunistické strany. Dnes jej vlastní vydavatelství Borgis. Profiluje se jako levicově orientovaný deník a je považován za noviny blízké sociální demokracii.

---

³² http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidov%C3%A9_noviny (15. 12. 2008)

3 Mediální obraz Romů v jednotlivých periodikách

V další části práce se chci zabývat samotným výběrem periodik, která sloužila jako podklad pro zmapování situace na české mediální scéně a podrobným popisem a souhrnem obsahů článků v jednotlivých periodikách.

3. 1 Výběr článků

Články, které sloužily jako podklad k této práci, byly vybrány ze čtyř českých deníků a to včetně jejich regionálních mutací a příloh: MF Dnes, Lidových novin, Práva a Blesku. Články byly sledovány v rozmezí čtyř měsíců a to od 1. 4. 2008 do 31. 7. 2008. Soubor článků byl vybrán z mediální databáze agentury Newton media podle zadaného klíčového slova Rom / Romové.

Ze všech článků, které obsahovaly zadaná klíčová slova, jsem vyřadila komentáře, diskuze a obrazové materiály a zaměřila jsem se pouze na články psané formou zprávy. Ve výběru jsem ponechala i články týkající se zahraničního zpravodajství. Vznikl tak výsledný soubor 156 článků.

3. 2 Srovnání vybraných deníků

Jednotlivé deníky se od sebe liší již jen podílem na celkové agendě týkající se Romů. Nejméně článků vykazuje deník Blesk (15), který je následován téměř vyrovnaně Lidovými novinami (30) a deníkem Právo (31), jednoznačně nejvíce článků vykazuje MF Dnes (75). Kvantitativní rozdíl mezi MF Dnes a zbylými deníky lze vysvětlit vysokým podílem regionálních mutací deníku MF Dnes.

Zpracovávané materiály jsem si pro přehlednější způsob analýzy rozdělila do pěti tematických okruhů, které se daly definovat ve všech sledovaných denících.

1. kategorie: *Vystěhování Romů*

Do této kategorie jsem zařadila články, které se přímo týkaly vystěhování, ale i nového bydlení Romů a adaptace na ně a případných reakcí jak ze strany vystěhovaných, tak místních obyvatel.

2. kategorie: *Vzdělávání a zaměstnanost Romů*

V této kategorii se vyskytují články zabývající se jednak problematikou zaměstnanosti romské menšiny, tak různých programů zaměstnanosti či vzdělávání.

3. kategorie: *Kultura*

Tuto kategorii jsem zařadila z toho důvodu, že velké procento článků se věnovalo různým kulturním akcím romské menšiny.

4. kategorie: *Krimi*

V této kategorii se vyskytují jak články týkající se kriminality romské menšiny, tak z velké části také soudních procesů a jiných problematických kauz.

5. kategorie: *Ostatní*

Do této kategorie spadají články, které nebyly zařaditelné do předchozích kategorií. Jsou velmi různorodé a některé se týkají romské problematiky pouze okrajově.

Tabulka 1: Podíl kategorií v jednotlivých denících

	MF Dnes	Právo	LN	Blesk
vystěhování/bydlení	20	6	4	1
zaměstnanost/vzdělání	16	4	7	1
kultura	13	3	4	0
krimi	16	5	3	8
ostatní	10	13	12	5
celkem	75	31	30	15

MF Dnes

Charakteristika zpráv v tomto deníku se dlouhodobě nemění. Jak vyplývá z předešlé tabulky, nejvíce prostoru bylo v novinách věnováno vystěhování a bydlení Romů obecně. Články se zabývaly osudy vystěhovaných vsetínských Romů v nových obydlích,³³ dále pak problematikou soužití Romů a dalších obyvatel v Břeclavi,³⁴ nebo

---

³³ Na byty i zařízení si dáváme pozor, tvrdí Romové z Poschly. *Mf Dnes*, 13. 6. 2008, s. 1

³⁴ Když nebude klid, půjdete, hrozí starosta Romům. *Mf Dnes*, 27. 5. 2008, s. 1

dotacemi na bydlení pro Romy, které chce získat Brno.³⁵ Zaměstnanosti a vzdělávání Romů je věnováno také vcelku velké procento článků. Jedná se zejména o různé projekty, které pořádají města či různé státní organizace ve snaze o lepší zapojení romské komunity do sociálního života.³⁶ V článcích o kultuře popisují autoři hlavně různé kulturní akce, jako například volbu Miss Roma, nebo Mezinárodní den Romů. V kategorii krimi nešlo ani tak o články týkající se kriminality, ale velké množství článků bylo věnováno soudu s Olašskými Romy souzenými za pokus o vraždu³⁷ a v červnu pak o karlovarskou kauzu, kdy docházelo k výtržnostem a krádežím mezi mladými školáky.³⁸

Do rubriky ostatní pak lze zařadit články, které se nezabývaly tématy dlouhodobě a sledovaly témata různorodá. Od sportovního vyžití Romů, přes úsměvnou kauzu s Džamilou Stehlíkovou³⁹ až po hraní Romů ve filmu.

Zprávy mají obvykle čistě informační charakter a citovány jsou převážně oficiální instituce, zástupci sdružení či komunit. Prostor pro názor a vyjádření romské menšiny či jejich zástupců je pouze minimální a nijak zásadní.

Deník se snaží působit seriózním a vyváženým dojmem, ale tento záměr koliduje při bližším zkoumání s nedostatky, kterými je zejména nedostatečné citování opozice.

Kategoriemi rasismus a xenofobie, které se v deníku případně objevily, se budu zabývat v samostatné kapitole.

Právo

Články v deníku právo jsou svou skladbou dosti podobné MF Dnes. I když, jak je patrné z tabulky, je méně prostoru věnováno kriminalitě, zaměstnanosti i kultuře, velké procento článků lze zařadit do rubriky ostatní. V této kategorii se deník zabývá například tím, co píše Bussines Week o Romech v Evropě, nebo například jaký vztah máme k Romům. V rubrice krimi se deník opět zajímal o kauzu Olašských Romů u soudu nebo o karlovarskou základní školu hlídanou Národní gardou.⁴⁰ Méně již články

---

³⁵ Romské čtvrti chce město opravit. MF Dnes, 3. 5. 2008, s. 5

³⁶ Romové pracují a starosta si to pochvaluje. MF Dnes, 9. 4. 2008, s. 2

³⁷ Olaši u soudu válčili lahvemi. MF Dnes, 8. 7. 2008, s. 2

³⁸ Ředitelka prosí kvůli násilí o pomoc. MF Dnes, 21. 6. 2008, s. 4

³⁹ Romové ministryni neotevřeli. MF Dnes, 12. 4. 2008, s. 2

⁴⁰ Gardisté vyvolali před školou spíše rozruch než uklidnění. Právo, 25. 6. 2008, s. 8

sledují osudy vsetínských Romů a zaměřují se zejména na aktuální zprávy spojené například s umístěním kamer v jedné z ulic v Přerově.

I v deníku právo je větší prostor pro vyjádření věnován zástupcům oficiálních institucí a případně i politiků: „Ústí dnes nemá jiný problém než obyvatele ve Vrbové 41,“ potvrdil místostarosta Ústí nad Orlicí Luboš Bäuchel (nezávislý).⁴¹ Na druhou stranu však překvapivě dostali prostor i jednotlivci, kterých se články týkají a to i ze strany Romů. Což hodnotím jako pozitivní. Na druhou stranu však celková skladba článků nevypovídá o velké objektivnosti deníku.

Lidové noviny

Lidové noviny se svou skladbou článků liší od ostatních deníků tím, že se dlouhodobě nevěnují jedné kauze, ale snaží se o vcelku různorodou skladbu příspěvků. Za povšimnutí stojí také nejmenší počet článků ze všech sledovaných deníků, které jsou věnovány kriminalitě. Což, vzhledem k tomu, že toto téma je čtenářsky vděčné, by mohlo svědčit o tom, že deníku nejde pouze o bulvarizaci a čtivost, ale i o relevantní informace. Ve svých článcích se dále Lidové Noviny zabývají prohlášeními některých politiků o Romech a s nimi spojených kauzách. Dále pak věnují pozornost například opětovnému zvyšování počtu žádostí o azyl Českých Romů v Kanadě,⁴² nebo úsilí ministra školství, který se snaží o zvyšování počtu romských dětí v „normálních“ školách.⁴³

Tituly článků se nesnaží zaujmout skandálními ani jinak vyzývavými hesly. Celkově vyznívají články pozitivněji ve prospěch romské menšiny. Přesto však není věnován velký prostor k vyjádření samotným zástupcům romské menšiny a citování jsou spíše zástupci organizací či vládní představitelé. Toto vidím jako snahu deníku působit seriózním dojmem, což ovšem snižuje relevantnost zpráv. Prostor věnovaný zmíněným článkům je většinou od první do páté strany deníku, takže se řadí mezi hlavní zprávy.

Blesk

Celkově nízký počet zpráv týkajících se Romské menšiny v deníku Blesk komplikuje analýzu článků tohoto deníku. Markantní, ale ne právě překvapující, je velký podíl

---

⁴¹ Cit.: Starosta hrozí Romům zbouráním obydlí. Právo, 5. 6. 2008, s. 8

⁴² Romové opět míří do Kanady. Lidové noviny, 9. 5. 2008

⁴³ Ministr chce víc romských dětí v základních školách. Lidové noviny, 6. 6. 2008

článků věnovaných kriminalitě. Téměř nadpoloviční podíl článků věnovaných tomuto tématu už na první pohled svědčí o snaze zaujmout čtenáře čtivým a skandálním tématem. Potvrzují to i samotné titulky článků: „Strážníka zbili lopatou“,⁴⁴ „Romské klany se porvaly. Kvůli míči!“⁴⁵ a podobné, které nesvědčí právě o nestrannosti deníku.

Celkově je minimální prostor věnován citacím kterékoliv ze stran a jde většinou o komentáře a popisy událostí. Což samozřejmě snižuje relevantnost samotných informací. Fakt, že se bulvární deníky často orientují spíše na vyjádření zástupce „z lidu“ může mít často negativní dopad na vnímání romské menšiny. Média toho totiž často zneužívají pro prezentování Romů jako nevzdělaných sociálně slabých občanů. Citovaní Romové často nejsou schopni tvořit gramaticky správné věty a z důvodu nedokonalé znalosti českého jazyka pak jejich výpovědi mohou vyznít směšně, zvláště pokud deníky výpovědi otisknou přesně tak, jak byly vysloveny.

3. 2. 1 Seriózní vs. bulvární tisk

K tomu, abychom mohli rozlišit bulvární tisk od tisku seriózního, potřebujeme znát pouze několik základních prvků, které je odlišují. V České republice často slyšíme, že se slovo bulvár používá buď jako nadávka, nebo se ti, kterých se to týká, vymlouvají, že už dnes nikdo pořádně neví, co to je. Ve skutečnosti je definice bulváru docela přesná. Bulvár je druh levného novinového zboží (pennypress, yellowpress) a ve společnosti hraje jistou nezastupitelnou ekonomickou i sociální roli. Bulvár poznáme dle specifických znaků: bulvární noviny obsahují velké titulky a obrázky, zkrácené články, jazyk může být vulgární, výrazně pracuje s emotivními slabikami a výkřiky, jednoduchou větnou skladbou, omezeným slovníkem. Finančně žije z inzerce masových řetězců a statisícových nákladů.⁴⁶

Bulvár pracuje ve zpravodajství s aktualitou, kde význam klesá s časem, namísto s informací, kde význam s časem naopak roste. Zprostředkovává pudové emoce (sex,

---

⁴⁴ Strážníka zbili lopatou. Blesk, 17. 4. 2008

⁴⁵ Romské klany se porvaly. Kvůli míči!. Blesk, 13. 7. 2008

⁴⁶ http://neviditelnypes.lidovky.cz/tiskni.asp?r=p_spolecnost&c=A071031_205744_p_spolecnost_wag (3. 5. 2008)

násilí), namísto informací. Pohybuje se na hranici nebo za hranicí etických pravidel, používá model fotografií paparazzi.⁴⁷

Pro nákladnost modelu "paparazzi" český bulvár zprávy raději falšuje, finguje nebo konstruuje společně s jejich celebritami. Zjevně také existuje napojení a křížová propagace mezi masovými televizemi a bulvárem v oblasti televizních soutěží, seriálů.

Ve srovnání s bulvárem, seriózní tisk by měl s tématy a výrazovými prostředky zacházet odlišně. Seriózní médium pracuje s významnými tématy, dlouhodobě sleduje společenské procesy a jevy, oslovuje odborníky, umožňuje polemiku a diskusi, případně provozuje investigativní žurnalistiku. V článcích udržuje časovou linku, používá přesnou terminologii, kontext události, pohled odborníka, provádí analýzu.⁴⁸ Zpravidla má definovaný svůj etický kodex. Klíčovou roli hraje neutralita, lakoničnost, odkazování na reference a jejich ověřování. Seriózní média vnímají rozdíl mezi privátním a veřejným.

Rozdíly mezi seriózním a bulvárním tiskem se dnes často stírají a proto se pokusím vysledovat, v nadpisech vybraných článků, zda i seriózní tisk dnes používá prvky bulvarizace. Zároveň s tímto rozbořem, lze sledovat, zda se v nadpisech článků projevují rasistické či xenofobní tendence.

3. 2. 1. 1 Seriózní tisk

Hned první z vybraných zástupců seriózního tisku Mladá fronta Dnes potvrzuje výše uvedené tvrzení, že seriózní tisk se dnes nebezpečně přibližuje svými metodami, metodám používaným bulvárním tiskem. Snaží se o zajímavý a chytlavý nadpis, který upoutá čtenářovu pozornost, jako například u nadpisu: „Olaši u soudu válčili lahvemi.“⁴⁹ Každému je jasné, že v článku nepůjde o popis bitvy, ale přesto autor použil toto přirovnání. Zajímavým poznatkem je fakt, že v téměř 99 % nadpisech článků se vyskytlo slovo Rom, romský v kombinaci se stereotypy, které jsou romské minoritě připisovány, aby tak na ně ještě více upozornily. Domnívám se, že toto je možné považovat za náznak xenofobních či rasistických tendencí, jelikož poukazují na odlišnosti minority a upevňují tak stereotypy přetrvávající ve společnosti. Výstižným

---

⁴⁷ http://archive.ceskamedia.cz/article.html?id=216252_hp_M&qqqq=aha (3. 5. 2008)

⁴⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Seri%C3%B3zn%C3%AD_m%C3%A9dium (5. 5. 2008)

⁴⁹ Olaši u soudu válčili lahvemi. Mf Dnes, 8. 7. 2008, s. 2

příkladem je nadpis k článku z 3. 6. 2008 „Jak zaměstnat Romy? Nejlépe samostatně.“⁵⁰, který poukazuje na problematiku začlenění romské minority do současného trhu práce. Dalším příkladem je nadpis k článku popisující bydlení Romů v Ústní nad Orlicí: „Když nebude klid, půjdete, hrozí starosta Romům“⁵¹, kdy automaticky předpokládáme, že s romskou komunitou budou problémy, kterým by měla radnice předejít. Autor tak staví romskou menšinu okamžitě do negativního světla, aniž by si čtenář přečetl článek celý.

Podle mého soudu, má tedy deník Mladá fronta Dnes tendence přibližovat se svými výrazovými prostředky bulvárnímu tisku.

Deník Právo by jako zástupce seriózního tisku podle mého názoru obstál. Pokud srovnám nadpisy článků, tak v porovnání s Mladou frontou Dnes, v minimálním počtu z nich bylo použito slovo Rom, romský a jeho další alternativy. Ani ve výběru ostatních slovních spojení v nadpisech, jsem nenašla žádné xenofobní či rasistické tendence. Dokonce by se dalo říct, že Právo v nadpisech často používalo tzv. pozitivní diskriminaci. Jako například: „Češi mají z Evropanů nejhorší vztah k Romům.“⁵²

Lidové noviny, jako poslední zástupce tzv. seriózního tisku vyšel z tohoto rozboru také poměrně chvályhodně. Ačkoliv slovo Rom/romský bylo v nadpisech článků použito také poměrně ve velké míře, téměř nikde se neobjevilo v negativní konotaci, či ve spojení se stereotypy, připisovanými romské menšin. V nadpisech nebyly použity ani žádné další prvky, které by je přibližovali k bulvárnímu tisku. Lidové noviny, prezentovali články seriózně a nadpisy výstižně vyjadřovali obsahy článků. Příkladem je článek popisující opětovné zvýšení počtu Romů, žádajících o azyl v Kanadě „Čeští Romové opět míří do Kanady“.⁵³

3. 2. 1. 2 Bulvární tisk

Blesk je jediným zástupcem bulvárního tisku, přesto je výstižným a dostačujícím ukazatelem používaných slovních spojení a konotací v bulvárním tisku. Ačkoliv se od bulvárního tisku očekává ve větší míře používání nespisovných výrazů, v tomto případě

---

⁵⁰ Jak zaměstnat Romy? Nejlépe samostatně. Mf Dnes, 3. 6. 2008, s. 3

⁵¹ Když nebude klid, půjdete, hrozí starosta Romům. Mf Dnes, 27. 5. 2008, s. 2

⁵² Češi mají z Evropanů nejhorší vztah k Romům. Právo, 2. 7. 2008, s. 5

⁵³ Čeští Romové opět míří do Kanady. Lidové noviny, 9. 5. 2008, s. 2

deník Blesk vykazuje spíše kladné skóre a přibližuje se tak serióznímu tisku. V žádném ze zkoumaných článků se v nadpisu neobjevilo nespisovné označení pro příslušníky romské minority. Je tu však jiný rozdíl v užití jazykových prostředků, kterými se bulvární tisk odlišuje od toho seriózního. Deník Blesk, používá velmi často k popisu romské menšiny v nadpisech negativních sloves. Jako například v článku popisující proces s obžalovanými za napadení Josefa Lakatoše: „Málem ho zabili, teď mění výpověď!“⁵⁴

Dalším příkladem je článek, který informuje o malé účasti na demonstraci v Náchodě a je uvozen nadpisem: „Romové si pokazili demonstraci“.⁵⁵ Při přečtení takového nadpisu, by čtenář mohl dojít k názoru, že docházelo minimálně k výtržnostem, nebo že byl jinak narušen průběh demonstrace, málo koho napadne, že jde pouze o slabou účast občanů při demonstraci.

Jak se potvrdilo v této analýze, deník Blesk můžeme jednoznačně označit za bulvární tisk, který využívá všech výše uvedených prostředků bulvarizace. Navíc bych se odvážila tvrdit, že pro zvýšení nákladu se tento deník nevyhýbá formulacím, které přispívají k prohlubování stereotypů ve společnosti. Jak už však bylo jedno řečeno v této práci: média tisknou to, co čtenář chce a co ho baví číst. Proto je na zamyšlenou do jaké míry ovlivňuje bulvární tisk veřejné mínění, či nakolik ovlivňuje společnost obsahy těchto médií.

3. 2. 2 Obraz romské minority v obsahu článků

Jedním z výzkumných cílů, které jsem si v úvodní části stanovila, bylo zjistit, zda se v denících vyskytují rasistické či xenofobní tendence, zda deníky mají či nemají tendence zobrazovat romskou menšinu ustáleným, stereotypním způsobem.

V případě zpráv zabývajících se životem romské menšiny na území České republiky bychom se také měli zaměřit na to, zda konkrétní médium pouze referuje o životě Romů pohledem majoritní společnosti, nebo zda média dávají prostor pro vyjádření i konkrétním lidem – zástupcům minority.

---

⁵⁴ Málem ho zabili, teď mění výpověď. Blesk, 23. 6. 2008, s. 4

⁵⁵ Romové si pokazili demonstraci. Blesk, 21. 6. 2008, s. 3

Abych mohla tyto jevy v textu zjistit, bylo třeba určit konkrétní indikátory, pomocí kterých se mi podařilo tyto sklony identifikovat.

Protože jsem si tedy tyto indikátory zvolila sama na základě svých všeobecných znalostí a zkušeností s problematikou romské menšiny a médií, je jasné, že se jedná o zcela subjektivní volbu.

Při popisu zpráv často dochází k tomu, že představitelé majoritní společnosti určité sociální třídy či etnika upřednostňují svou perspektivu vidění světa. Tato skutečnost se může projevat ve způsobu, jakým informují o představitelích sociálních skupin, ke kterým nepatří a které jsou jim cizí. Prostřednictvím označování odlišností jiných sociálních skupin může docházet k vystavení polarizace my versus oni. Tato polarizace pak vede ke stereotypnímu zobrazování v tomto případě romské minority v médiích.

Za první indikátor odlišující majoritu od minority, jsem využila samotného označení Rom/Romové, romský a další varianty, pokud mohli být příslušníci minority označeni jiným, nekategorizujícím způsobem.

3. 2. 2. 1 Indikátor „příslušnost ke skupině“

Tento indikátor, je třeba náležitě upřesnit. Problémem často bývá, že autor článku uvádí příslušnost k dané (etnické) skupině obyvatel ačkoliv to není bezpodmínečně nutné a nemá to nezbytný význam pro pochopení dané zprávy. Označení skupiny by se tedy neměla objevovat v míře nezbytně nutné a už vůbec by k popisu skupiny nemělo být použito hanlivých či jinak nevhodných výrazů. Uvedený indikátor jsem našla ve všech analyzovaných textech u všech deníků. Je pravdou, že v mnoha případech se i mě daří těžko užít vhodného označení a nezadat tak příčinu ke kritice i mé práce. Novinář však přeci jenom předkládá svou práci širokému publiku a formuje tak celkové povědomí společnosti, proto by se měl držet jednoho z důležitých bodů novinářského kodexu, který říká, že „novinář nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví, nebo sexuální orientace.“ (příloha č. 1: Etický kodex novináře)

MF Dnes

Deník Mladá fronta Dnes v nadpoloviční většině zkoumaných článků, uvádí etnickou příslušnost osob, které v článku vystupují, ačkoliv tato informace není vždy nezbytná

k celkovému pochopení zprávy. Indikátor „příslušnost ke skupině“ jsem identifikovala celkem u 56 % článků z vybraných 75 článků. Překvapením je i to, že se tento deník, zařazovaný mezi seriózní tisk, neváhá použít i neoficiálních a hanlivých výrazů, pro označení této minority. Nutno ovšem dodat, že tak činí v rámci citací odkazujících na ostatní účastníky událostí. Mladá fronta Dnes používá i jiných prostředků odlišujících minoritu od majority a zdůrazňování rozdílů mezi nimi. Jako příklad jsem vybrala následující ukázky z vybraných článků:

„Je dobře, že Romové hrají fotbal. Každá dovednost navíc je integruje mezi většinovou populaci,“ prohlásil trenér týmu z Teplic Miroslav Baník.⁵⁶

Pravděpodobně pozitivně míněný výrok trenéra teplického týmu, očividně odděluje romskou menšinu od většinového obyvatelstva. Jeho pohled je zřejmý, když mluví o Romech jako o menšinové populaci, která by se měla integrovat do většinové společnosti. Pohled na romskou menšinu jako na „ty druhé“ a „jiné“ je zde zřejmý.

Vsetín - Kolem barevných bytových domů na okraji Vsetína běhají denně desítky malých romských capartů.⁵⁷

Úvodní věta článku, který se zabývá kauzou vystěhovaných vsetínských Romů a hned v nadpisu slovo Rom použije, by se jistě obešla bez přídavného jména „romských“ a zcela jistě by byla správně pochopena i bez tohoto označení.

„Cikánští kluci u nás trénovali, ale jen do chvíle, než mého devítiletého syna Ríšu napadli právě Romové,“ říká Stránský, který se žíví výukou karate, boxu a kickboxu.⁵⁸

V tomto případě jde o citaci muže, který je sympatizantem ultrapravicové Národní strany. Pravděpodobně se tedy autor článku nemohl vyhnout označení minority. Zda je přídavné jméno cikánští v tomto případě míněno hanlivě, je nasnadě. Dříve tak totiž romská minorita označovala samu sebe. V případě této citace, je však použita nevhodně a mělo by být použito oficiálně užívaného názvu romští.

---

⁵⁶ Romové fotbalem zaháněli starosti. Mf Dnes, 14. 7. 2008, s. 1

⁵⁷ Na byty i zařízení si dáváme pozor, tvrdí Romové z Poschly. Mf Dnes, 13. 6. 2008, s. 1

⁵⁸ Ředitelka prosí kvůli násilí o pomoc. Mf Dnes, 21. 6. 2008, s. 4

Právo

Podle předešlých indicií jsem v deníku Právo očekávala „opatrnější zacházení“ s prostředky označujícími romskou minoritu. A skutečně se mi moje předpoklady vyplnily a indikátor příslušnosti ke skupině se objevil procentuelně v nejnižším počtu článků, ze všech vybraných deníků a to v 51 % článků ze zkoumaných 31. V deníku Právo jsem nezaznamenala použití hanlivých, či jinak nevhodných výrazů, popisujících tuto minoritu. V jednom z článků z května 2008 popisujícím obvinění delikventa, který neměl s romskou minoritou nic společného, autor použil ve velké míře označení členů této minority ačkoli to nemělo na uvedenou zprávu sebemenší vliv.

Se svými sousedy, převážně romského původu, měl totiž v minulosti mnoho konfliktů.⁵⁹

Článek popisující obvinění delikventa z trestného činu, využívá v hojné míře odlišení etnické odlišnosti obyvatel okolních domů, ačkoli to s případem obviněného má minimálně společného. V tomto článku bylo nadmíru použito označení Rom/romský a nikterak to nepřispělo k podstatnému vyznění celé informace. Autor zbytečně poukazovat na příslušnost obyvatel okolních domů.

Romští obyvatelé bývalého statku ve Vrbové ulici v Ústí nad Orlicí dostali od starosty Richarda Peška (ODS) společné ultimátum.⁶⁰

I v tomto článku se vyskytlo mnoho zbytečných použití slova Rom/romský, které by šlo v mnoha případech vynechat nebo nahradit jiným přídavným jménem. V tomto případě přívlastek romští jednoznačně ukazuje na rozlišování mluvčího mezi ostatním obyvatelstvem Ústí nad Orlicí a romskou komunitou.

Městská policie má už delší dobu služebnu i v ubytovně pro nepřizpůsobivé obyvatele na nechvalně proslulém sídlišti Chánov, kde žijí zejména Romové a nepřizpůsobiví obyvatelé.⁶¹

I zde je použití slova Romové zbytečné a je dalším z příkladů, jak je toto slovo používáno. I zda by bylo dostačující použití slovního spojení „nepřizpůsobiví“ nájemníci.

---

⁵⁹ Byl vždycky divný, shodují se sousedi. Právo, 24. 5. 2008, s. 7

⁶⁰ Starosta hrozí Romům zbouráním obydlí. Právo, 5. 6. 2008, s. 8

⁶¹ Strážníci si posvítí na problematickou lokalitu. Právo, 10. 7. 2008, s. 12

Lidové noviny

V Lidových novinách jsem se s indikátorem „příslušnosti ke skupině“ setkala zhruba v 56 % z vybraných 30 článků. Celkově jde tedy o nižší počet článků než u Mladé fronty Dnes, proto lze říci, že deník Lidové noviny působí seriózněji.

*Příčina napjaté situace v Karlových Varech? Několik napadení drahovických školáků ze strany romských výrostků z nedaleké ubytovny Drahomíra.*⁶²

Přesto, že články v Lidových novinách na mě působily ze všech deníků nejseriózněji i zde se našlo několik zbytečných spojení přívlastků romský s touto menšinou. Podle mého úsudku, by se i v této větě dalo vyhnout slovu „romských“ a celá věta by dávala v kontextu smysl. Autor tak, i když nevědomky, rozlišuje etnickou menšinu od majority.

Blesk

Deník Blesk patřící k bulvárnímu tisku, při rozboru tohoto indikátoru zcela potvrdil, že je předním zástupcem tohoto tisku, využívající ukázkově prostředky používané bulvárními médii. Označení příslušníků romské menšiny se objevilo v 66 % článků ze zkoumaného počtu. Deník Blesk se nevyhnul ani hanlivému označení zástupců této minority, jak je uvedeno hned v prvním příkladu v článku z dubna 2008, popisujícím demonstraci před Úřadem vlády.

*Vicepremiér a šéf KDU-ČSL Jiří Čunek to včera za své výroky v Blesku na adresu Romů od více než stovky "opálených" demonstrantů před Úřadem vlády pěkně schytl.*⁶³

Již samotné označení menšiny za „opálené demonstranty“ nesvědčí právě o serióznosti autora, tím méně deníku, který článek otisknul. Nejen že autor očividně rozlišuje mezi menšinou a ostatním obyvatelstvem, ale navíc k tomuto rozlišení používá nevybíravých a nebála bych se použít slovo hanlivých výrazů.

*U památníku v Letech u Písku se sešli Romové, aby uctili památku obětí z koncentračního tábora. Pietní okamžik však narušili aktivisté z Národní strany.*⁶⁴

---

⁶² Romové berou děti ze školy hlídané gardou. Lidové noviny, 24. 6. 2008, s. 4

⁶³ Romové křičeli: Čunku, odstup!. Blesk, 12. 4. 2008, s. 5

⁶⁴ Aktivisté narušili vzpomínku. Blesk, 14. 5. 2008, s. 2

V tomto článku není užito slova Rom nijak nadmíru, ale přesto na mě úvodní věta článku nepůsobí seriózním dojmem. Podle mého mínění by se dalo použít spíše spojení romští zástupci. Věřím totiž, že setkání se zúčastnilo i mnoho dalších občanů. Proto není nezbytně nutné zvýrazňovat účast zástupců menšiny takto „okatým způsobem“.

*Rušno bylo v pondělí u Krajského soudu v Brně, kde pokračoval proces s pěti Romy, obžalovanými z pokusu o vraždu a ublížení na zdraví.*⁶⁵

Také u tohoto článku jsem se musela pozastavit hned u úvodní věty, která má čtenáře zaujmout. Většinou tato věta také shrnuje obsah celého článku, takže není ani třeba ho číst celý – což většina čtenářů také praktikuje. Opět je to zcela na mém osobním úsudku a dojmu, ale i zde by šlo slovo Romy nahradit slovem občany, nebo ho zcela vynechat. Autor zde zcela záměrně poukazuje na rasu obviněných, což nejen že není nezbytně nutné, ale navíc se to neshoduje s etickým kodexem novináře.

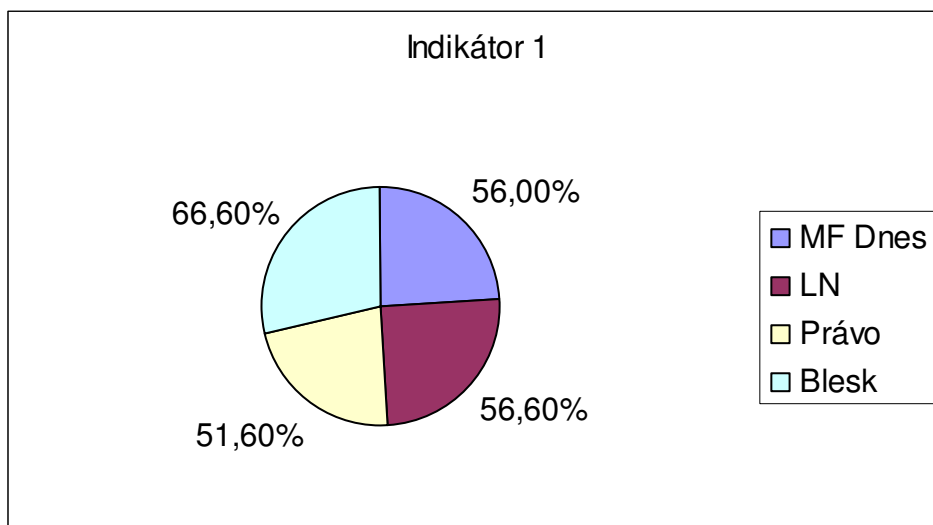
Celkově na mě deník Blesk zapůsobil nejhůře ze všech uvedených deníků. A i když se nejedná přímo o rasové tendence pisatelů článků, přesto na mě tyto působily mírně xenofobním a hlavně neseriózním dojmem.

Rozborem článků u tohoto indikátoru jsem došla k zajímavým poznatkům. Všechny uvedené deníky mají obdobný počet článků s tendencemi častého zobrazování etnické příslušnosti účastníků. Poměr článků s vyšším počtem tohoto zobrazení je uveden v grafu č. 1 (Indikátor 1) v procentech z celkového počtu článků u jednotlivých deníků. Jde však o čistě mé subjektivní hodnocení článků, proto by mohly být výsledky odlišné v případě hodnocení další osobou.

---

⁶⁵ Málem ho zabili, teď mění výpověď!. Blesk, 23. 6. 2008, s. 2

Graf č. 1: Indikátor „příslušnost ke skupině“

3. 2. 2. 2 Indikátor „vlastnosti stereotypně přisuzované romské menšině“

U tohoto indikátoru jsem sledovala, jaká témata jsou v souvislosti s romskou menšinou v tisku zobrazována, potažmo které stereotypní vlastnosti jsou romské menšině přisuzovány. Stereotypy zobrazované v denících vycházejí již ze samotného výběru témat článků.

Nejčastěji zobrazovaným stereotypem je téma nezaměstnanosti spojené s romskou minoritou. Lépe řečeno nepřizpůsobivost minority podmínkám pracovního trhu. Dalším často zobrazovaným stereotypem, který se v periodikách ve velké míře objevil, je zobrazování této minority jako části obyvatel, která je neschopna přizpůsobit se „konvenčnímu“ způsobu bydlení a bydlet jako většina obyvatelstva. V neposlední řadě bych zmínila také stereotyp o Romech jako kriminálním živlu, který se vyskytl nejvíce v bulvárně zaměřeném deníku Blesk.

MF Dnes

Mladá fronta Dnes, jako jeden ze zástupců seriózního tisku, sice nezobrazuje stereotypy připisované romské minoritě ve velké míře, přesto jsem ale identifikovala tento indikátor u 37 % článků, z celkového počtu zkoumaných článků. Tento počet je vyšší než u dalších dvou zkoumaných periodik, řadících se k serióznímu tisku. Nejčastěji

zobrazovaným stereotypem v tomto deníku bylo zařazení romské minority mezi nepřizpůsobivé nájemníky – neplatiče. To můžeme nalézt například v článku z dubna 2008, popisujícím případ neplatičů z Břeclavska, kde byli mezi neplatiči údajně zejména zástupci romské minority.⁶⁶ Dalšími nejčastěji zobrazovanými tématy bylo vystěhování rodin z vsetínského sídliště, případně další podobné kauzy týkající se bydlení romské minority a problematika spojená s pořádkem. Tak je tomu u níže uvedeného článku, který mapuje další osudy vystěhovaných vsetínských obyvatel.

*Vše zatím nasvědčuje tomu, že „romské mini sídliště“ by nemuselo být v příštích letech ostudou Vsetína. „Rozhodně to tam vypadá lépe, než tomu bylo u polikliniky. Pavlačový dům byl hrůzným místem,“ říká starostka města Květoslava Othová. Romové už si zvykli. Obavy, že pár měsíců po stěhování budou byty rozbité a poškozené, se zatím ukazují jako liché.*⁶⁷

Autor tohoto článku, ač jeho záměr byl pravděpodobně právě opačný, poukazuje na jev spojený s romskou menšinou. Ten se týká neschopnosti menšiny udržet si obydlí ve stavu, na který je zvyklé většinové obyvatelstvo. A také na fakt, že není schopna za ubytování zaplatit.

*Taková normální rvačka a jeden v bezvědomí. Rvačka se strhla před dvěma týdny kousek od restaurace U Buvola. Připletlo se do ní bezmála třicet lidí. Jednoho z nich z místa v bezvědomí odvážela záchranná služba. Při rvačce přišel jeden z místních o kolo, další o peněženku. Kdo vše zavinil, ještě policie vyšetřuje. Zatím vše nasvědčuje tomu, že rvačku vyprovokovali Romové. „Obvodní oddělení policie v Břeclavi zatím stále dělá prověřovací výsledky. Trestní stíhání ještě nebylo proti nikomu zahájeno.“*⁶⁸

V deníku Mf Dnes se vyskytl i článek zobrazující zástupce romské minority jako kriminální živly. V tomto článku jednoznačně převládá stereotyp, který okamžitě spojuje romskou menšinu s kriminálními aktivitami. Přitom samotný autor článku cituje policii, která proti nikomu trestní oznámení nevznesla. Přesto „vše nasvědčuje tomu, že za vším stojí Romové“.

---

⁶⁶ Zadlužené Romy s domy zřejmě čeká exekuce. Mf Dnes, 23. 4. 2008, s. 1

⁶⁷ Na byty i zařízení si dáváme pozor, tvrdí Romové z Poschly. Mf Dnes, 13. 6. 2008, s. 1

⁶⁸ Taková normální rvačka. Mf Dnes, 28. 4. 2008, s. 2

Kromě již zmiňovaných negativních stereotypů v Mladé frontě Dnes také nalezneme několik příkladů zobrazení tzv. pozitivních stereotypů. Některé z článků poukazují na integraci Romů do většinové společnosti formou různých vzdělávacích a pracovních programů, jako například v článku z července 2007, kde autor popisuje dlouhodobý projekt, v němž holešovská radnice a úřad práce daly zaměstnání osmnácti dlouhodobě nezaměstnaným.⁶⁹ Některé články se také zabývaly volnočasovými aktivitami, či kulturními akcemi Romů.⁷⁰

Právo

V dalším deníku, zastupujícím seriózní tisk, jsem uvedený indikátor zobrazování stereotypů vysledovala v přibližně 29 % článků. Deník Právo uvedl například článek, ve kterém cituje jednoho z obyvatel města, který poukazuje na stereotyp obecně spojovaný s romskou minoritou a to, že je tato minorita již od pradávna spojována s drobnými krádežemi a další drobnou kriminalitou.

*„Na zahradě nemá cenu nic pěstovat. Žena zasadí mrkev a ukradnou ji i s kedlubnem, než doroste. Zasadí kytky k plotu a pošlapou je, když jdou na ředkvičky,“ komentoval situaci důchodce.*⁷¹

Komentář jednoho z obyvatel Vrbové ulice v Ústí nad Orlicí jednoznačně připisuje romské minoritě stereotypy uvedené výše.

Dalším stereotypem uvedeným v deníku Právo byl stejně jako v Mladé frontě Dnes stereotyp romské minority jako problémových nájemníků a sousedů.⁷²

V deníku Právo se, až na výše uvedené výjimky, mnoho dalších negativních stereotypů neobjevilo. Zaujal mne ale průzkum, který deník právo otiskl a který se také vztahuje ke stereotypům souvisejících s romskou menšinou. Pro zajímavost uvádím tyto výsledky průzkumu Eurobarometr.⁷³ Z průzkumu vyplývá, že Češi mají z Evropanů k Romům nejhorší vztah.

---

⁶⁹ Romové se osvědčili při úklidu. Mf Dnes, 11. 7. 2008, s. 2

⁷⁰ Ochutnávali marikly a titelky, zazpívali si i Galam, galam. Mf Dnes, 11. 4. 2008, s. 2

⁷¹ Starosta hrozí Romům zbouráním obydlí. Právo, 5. 6. 2008, s. 8

⁷² Strážníci si posvítí na problematickou lokalitu. Právo, 10. 7. 2008, s. 12

⁷³ Češi mají z Evropanů nejhorší vztah k Romům. Právo, 2. 7. 2008, s. 5

Tabulka 2: Vztah Evropanů k Romům

Vztah Evropanů k Romům			
Země	romský soused by nevadil	Romský soused by vadil	přátelství s Romy
Česká Republika	9	47	18
Itálie	14	47	5
Slovensko	17	38	37
Irsko	24	40	6
Francie	48	15	14
Švédsko	52	14	9
Polsko	58	12	7
průměr EU	36	24	14

V dalších případech zobrazování stereotypů jsem se nesetkala přímo s pozitivními stereotypy, ale nutno říci, že se deník Právo snaží o objektivní zpravodajství a dává prostor k vyjádření všem zúčastněným stranám. Tako je tomu i u kauzy karlovarské základní školy, kdy v článku z června 2008 dává prostor jak zástupcům romské minority, tak ředitelce základní školy i rodičům ostatních dětí.⁷⁴

Lidové noviny

Lidové noviny, jako poslední zástupce seriózního tisku, vychází z rozboru tohoto indikátoru nejlépe. Negativní zobrazování stereotypů spojovaných s romskou minoritou jsem zjistila pouze v 26,6 % článků ze zkoumaných 30 článků. Jedním z příkladů zobrazování stereotypů je i článek z června 2008.⁷⁵

„Reforma motivuje Romy k práci“

Již samotný nadpis článku, ač článek samotný je míněn pozitivně, poukazuje na to, že něco není zcela v pořádku. Upozorňuje totiž na stereotyp rozšířený u nás ve spojitosti s romskou menšinou a její neschopností přizpůsobit se trhu práce. Novinář by na něj

⁷⁴ Gardisté vyvolali před školou spíše rozruch než uklidnění. Právo, 25. 6. 2008, s. 8

⁷⁵ Reforma motivuje Romy k práci. Lidové noviny, 4. 6. 2008, s. 3

podle mého neměl zbytečně takto upozorňovat již v nadpisu samotného článku. Dále autor článku uvádí, že se Romům již nevyplatí žít z podpory a příspěvků od státu. Zobrazuje je tedy jako příživníky, kteří tak až doposud činili.

Další negativní stereotypy jsem v Lidových novinách neobjevila. Deník se snaží spíše o objektivní osvětlení některých témat spojených s minulostí romské minority v Čechách, jako např. v článku o možnosti rozšíření památníku v Hodoníně u Kunštátu.

*Tábor v Hodoníně u Kunštátu sloužil pro Moravu ke stejnému účelu jako známější tábor v Letech pro Čechy. Oba měly stejnou kapacitu, která byla záhy několikanásobně překročena. Romové přitom zdůrazňují, že tábory měly téměř výhradně český personál. „Češi mají velký památník v Lidicích pro jejich mrtvé z války. To je proto, že chtějí mít památník proti Němcům. Ale my nemáme žádný náš památník, protože nás nezabíjeli Němci. Nás zabíjeli Češi,“ konstatoval Eduard Čermák, jehož rodiče přežili věznění v Letech.*⁷⁶

Ostatní články v Lidových novinách se zvýrazňování negativních stereotypů vyhýbají a spíše mapují situaci v České Republice pomocí různých výzkumů a anket.⁷⁷

Blesk

Deník Blesk, jako jediný zástupce bulvárního tisku, vyšel v hodnocení tohoto indikátoru podle očekávání nejhůře. Negativní stereotypy jsem identifikovala u nadpoloviční většiny článků a to celkem v 60 % z celkového počtu.

*To byla mela! Dvě romské rodiny se do sebe pustily před sobotní půlnocí na Ličkově náměstí v pražském Karlíně. Rvačka to byla krvavá. Zasahovala policie, záchranka.*⁷⁸

Text článku očividně zdůrazňuje kriminální kontext a zveličuje celou situaci. Autor tak poukazuje na stereotyp spojování romské menšiny s kriminálními kauzami.

*Nečekaně bolestivě dopadl pro strážníky zásah proti rozjařené romské rodině v Jirkově. Romové napadli strážníky i sousedy.*⁷⁹

---

⁷⁶ Romové chtějí větší památník. Lidové noviny, 7. 7. 2008, s. 2

⁷⁷ Studenti nechtějí Romy ve školách. Lidové noviny, 27. 4. 2008, s. 5

⁷⁸ Romské klany se porvaly. Kvůli míči. Blesk, 13. 7. 2008, s. 4

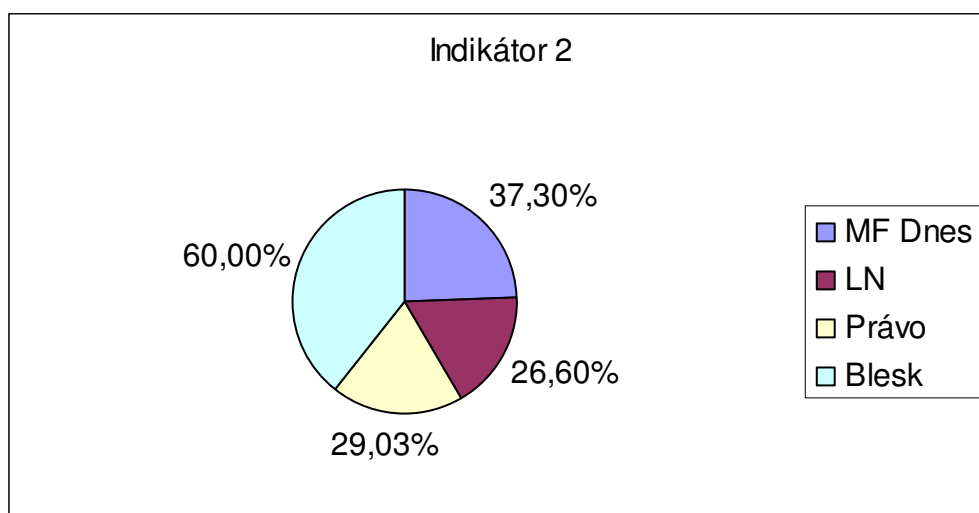
⁷⁹ Romové z Nejdku se prali s policisty. Blesk, 24. 4. 2008, s. 2

Také tento článek je ukázkou skladby článků v deníku Blesk. Nijak se nesnaží zastírat, že jde hlavně o skandální a čtivé téma. To, že autor článku zde záměrně zdůrazňuje romské aktéry celého incidentu, jenom přispívá k posilování negativních stereotypů.

Celkově se v deníku Blesk vyskytlo nejvíce xenofobních narážek, a to nejen užitím jazyka, ale hlavně výběrem a zpracováním témat, která byla v článcích použita. Autoři článků zde jasně ukázali svůj stereotypní pohled na romskou minoritu. V textech deníku by se neměly v žádném případě objevit hodnotící výroky, jako tomu bylo u některých výše uvedených článků. Novináři by se také neměli uchýlovat ke spekulacím, jako v některých případech.

Při první konfrontaci jednotlivých deníků a článků v nich jsem se domnívala, že bude velké procento článků zobrazovat stereotypy spojené s romskou minoritou. Kvantitativní analýza tohoto indikátoru (graf č. 2) však ukazuje, že zobrazování stereotypů v článcích je na ústupu, hlavně v seriózních denících. Nejvíce negativně zaměřených stereotypních zobrazení se objevilo v článcích deníku Blesk. V grafu jsou opět uvedeny procenta článků zobrazujících negativní stereotypy, z celkového počtu článků u jednotlivých deníků.

Graf č. 2: Indikátor „stereotypy“

4 Shrnutí a závěry rozboru článků

Ve své práci jsem se snažila zjistit, jakým způsobem média přistupují ke zpracovávání událostí s romskou tematikou a zda při tvorbě zpravodajství uplatňují stereotypní, rasistické či xenofobní sklony. Provedla jsem analýzu článků, na jejímž základě jsem pak došla k následujícím závěrům.

Analýzou čtyř významných českých deníků se potvrdila skutečnost, na kterou jsem již upozornila v souvislosti s rozšiřováním stereotypů obecně. Více prostoru pro vyjádření bylo v článcích poskytnuto zástupcům „bílé“ majority, čímž jejich postoje získaly na vážnosti a důležitosti a především pak byl celkový pohled na tematiku zúžen na perspektivu většiny. Pakliže byl prostor k vyjádření věnován zástupcům minority, tak jen v omezené míře a zvláště v bulvárním tisku pak například citace ze stran romské minority bylo použito spíše v negativních konotacích.

Dále se domnívám, že mnoho témat, mezi nimi například i pokračování případu vystěhování vsetínských Romů, by se samotné do médií nedostalo, pokud by nesouviselo s některým zástupcem politické strany, či zástupcem zastupitelstva některých měst.

V této souvislosti lze tedy konstatovat, že téma vystěhování Romů, které mohlo být ideálním „odrazovým můstkem“ pro samotné Romy a romská hnutí k upozornění veřejnosti na katastrofální bytovou situaci této menšiny a na možnosti řešení, nebylo plně využito právě kvůli nezájmu médií o hlubší analýzu sociálních problémů. Média se ve většině případů nebyla schopna podívat na situaci z pohledu minority a k problému se stavěla spíše jako k politické senzaci.

Dále se přikláním k názoru odborníků, že na stereotypním zobrazování Romů v médiích má velký podíl rutinní přístup k tvorbě zpravodajství. Uplatňování zpravodajských hodnot v mnou vybraných případech většinou ukazovalo na snahu o zjednodušení události a její jasnou prezentaci veřejnosti. Velmi důležitou roli také sehrál vztah k elitním osobám. Bez této hodnoty by se pravděpodobně událost v takovém měřítku do mediálního povědomí nedostala.

Podle McQuaila (1999) zprostředkování médií pomáhá k utváření představ o skupinách. Analýza McQuailovo tvrzení potvrdila. Prezentace kauz tak, jak k nim přistupovala

zvolená média rozšiřuje stereotypní obraz Romů jako problémových obyvatel, které snad ani není možno považovat za právoplatné občany státu. Obraz Romů pak byl podáván jako obraz lidí neplatících nájem, neschopných najít si samostatně práci a dokonce jako kriminálních živlů, kterým je lépe se obloukem vyhnout.

V analýze jsem si dále ověřila platnost tvrzení Burtona (2001), že každá komunikace vychází z hodnot podavatele. Zjistila jsem, že velký vliv na podávání událostí z určité perspektivy mají hodnoty sdílené konkrétní organizací. Událostem byla v každém z vybraných periodik věnována jiná pozornost a celkové zpracování a přístup k tématu se lišil. Otázkou pak je, zda je tato skutečnost jen chybou novináře, jehož etickou povinností by mělo být se těmito názorovým tendencím bránit, nebo tento fakt svědčí o neobjektivním přístupu na české mediální scéně obecně.

Média se ve většině případů snažila vyhybat otevřenému rasismu a spojování Romů s negativními vlastnostmi. Přesto se ale vyskytly případy, které podporovaly stereotypní obraz romského etnika. Troufám si tvrdit, že ve většině případů nebyl na vině přímý úmysl prezentovat rasistické názory autora článku, spíše jeho nedbalost či nevědomost. Jedná se především o příspěvky, ve kterých bylo označení Rom užito i přesto, že to nebylo zcela nutné či o články, kde se vyskytovalo toto označení v souvislosti se zažitými stereotypními představami Romech jako osobách se zvyky a chováním nevyhovujícím současné společnosti. Některé z těchto příspěvků také byly pouze citacemi jiných osob a ne vyjádřením samotných autorů článků. Při výběru článků k potřebám této práce, jsem identifikovala vysoký podíl žánru zpráva vůči ostatním žánrům. Tato skutečnost by měla dokazovat snahu novinářů o objektivní a vyvážené podávání zpravodajství. Přesto se média neobjektivně ve zpracování události nevyhnula. Zjistila jsem, že média nevěnovala vyvážený prostor jednotlivým subjektům u některých kauz. Tento fakt ukazuje na nezájem médií o pravou podstatu problémů.

Prostor, který média věnovala citacím zainteresovaných subjektů, byl většinou využit pro vyjádření politických představitelů či zástupců jiných vládních i nevládních organizací. Tento fakt je způsoben jednak nezájmem médií o vyjádření Romů, ale také větším podílem článků zaměřených na politická témata či skandální jednodenní zprávy.

Obecně lze tedy říci, že média zprávy s romskou tematikou zpracovávají ze stereotypního úhlu pohledu, který ovšem není více stereotypní, než je přístup celé

veřejnosti k této menšině. Charakteristickým rysem, který byl všemi médii Romům stereotypně prisuzován, je problém s placením nájemného, s udržením pořádku a jejich nižší úrovni vzdělání.

Zároveň jsem ale neshledala závažnější rasistické či xenofobní sklony, které by svědčily o nenávistném postoji autorů článků vůči romskému etniku.

5 Návrh projektu v rámci mediální a multikulturní výchovy

5. 1 Mediální výchova a multikulturní výchova

Druhou praktickou částí mé diplomové práce je také návrh projektu pro žáky 2. stupně ZŠ v rámci průřezových témat mediální výchova a multikulturní výchova. Než začnu se samotným návrhem projektu, ráda bych ve stručnosti shrnula smysl těchto průřezových témat.

Hlavním mottem multikulturní výchovy je myšlenka, že právě lidské odlišnosti jsou bohatstvím naší společnosti. I přes množství těchto rozdílů má lidstvo mnoho společného a tyto rozdíly by nikdy neměly být příčinou nepřátelství, nenávisti, nebo dokonce válek. Evropská Unie a Rada Evropy iniciují řadu aktivit orientovaných na multikulturní výchovu, na vzájemné informování občanů jedné země o zemích jiných apod. Zvláště v současné době zažívá Evropa příliv imigrantů ze zemí Afriky, Asie a dalších. I v České republice se stala multikulturní výchova tématem vstupujícím do dokumentů státní vzdělávací politiky, z nich poté do vzdělávacích programů, učebních osnov a učebnic. Nejdůležitějším dokumentem české vzdělávací politiky jsou RVP (Rámcové vzdělávací programy). Stanovují obecné cíle vzdělávání ve školách v České republice a v rámci cílů orientují ve zvýšené míře svou pozornost na multikulturní výchovu.

Cílem multikulturní výchovy je podpora a upevňování vzájemných vztahů mezi různými sociokulturními skupinami. Proto směřuje k tomu, aby si tyto skupiny uvědomily, že rozmanitost je založena na rovnosti, aby se snažily poznat odlišné kulturní identity a respektovaly je jako rovnocenné a aby se naučily řešit konflikty pokojnou cestou.

Multikulturní výchova by měla žáky vybavit kompetencemi, které jsou vymezeny jako:

- znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících v české a evropské společnosti

- dovednosti orientovat se v kulturně pluralitním světě a využívat interkulturní kontakty a dialog k obohacení sebe i druhých
- postoje tolerance, respektu a otevřenosti k odlišným skupinám a životním formám, včetně vědomí osobní angažovanosti

V oblasti vědomostí a dovedností:

- multikulturní výchova na základě poskytování informací o všech menšinách, zejména romské, židovské a německé, jejich osudech a kultuře, utváří vztahy porozumění a sounáležitosti s nimi
- výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě znamená usilovat o život bez konfliktů a negativních postojů ve společenství různých národů, jazyků, menšin a kultur, být schopen respektovat i značné odlišnosti mezi lidmi a kulturami dnešního světa⁸⁰

Smyslem průřezového tématu mediální výchova (MV) je vybavit žáky základní úrovní mediální gramotnosti. MV nabízí poznatky týkající se mediální komunikace a také základní dovednosti práce s médii. MV vede žáky k poučenému vyhodnocování mediálních sdělení z hlediska jejich záměru a z hlediska jejich vztahu k realitě. MV se v základním vzdělávání věnuje kritickému vnímání mediálních sdělení, interpretaci vztahu médií a reality, stavbě mediálních sdělení, vnímání autora mediálních sdělení, fungování a vlivu médií ve společnosti a také praktické tvorbě mediálních sdělení a práci v realizačním týmu.⁸¹

Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace
- umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich
- učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času

---

⁸⁰ Zdroj: <http://www.rvp.cz/clanek/276/450>

⁸¹ Zdroj: <http://www.rvp.cz/sekce/180>

- umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů
- vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zvl. zpravodajských)
- umožňuje získat představy o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu)
- vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (v lokalitě)
- vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů ve veřejné komunikaci
- rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování a stylizaci psaného a mluveného textu
- přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci i v redakčním kolektivu
- přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení
- vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění
- rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci
- napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace⁸²

---

⁸² Zdroj: <http://www.rvp.cz/clanek/686>

5. 2 Návrh projektu

Ve druhé praktické části své diplomové práce, se zaměřuji, jak již bylo řečeno na návrh projektu v rámci mediální a multikulturní výchovy. Jedná se o návrh a příklady aktivit vhodných pro jednotlivá témata, kterými by žáci měli projít, aby získali ucelený pohled na danou problematiku a hlavně si uvědomili propojenost všech témat. Návrh je zamýšlen pro žáky 2. stupně ZŠ (8. - 9. třídy), ale domnívám se, že s drobnými úpravami, by se daly aktivity použít i pro žáky nižších ročníků.

Projekt by měl postupně rozvíjet vědomosti studentů o roli médií v životě, stereotypch, a kritickém přístupu k nim. Proto jsem jej tématicky rozdělila do pěti částí, kdy každá je představena jednou navrženou aktivitou, která zahrnuje dané téma.

1) Role médií v každodenním životě - v první části projektu, by se žáci měli seznámit s tématem médií, uvědomit si, jak často a kde všude se s nimi setkávají, co pod pojem média spadá.

2) Kritický přístup k médiím – toto je jedna z klíčových kompetencí v rámci mediální výchovy, důležitá pro další rozvoj postojů jedince. Je tedy nezbytné, aby se žáci naučili kriticky posuzovat předkládané informace. K tomuto by jim měl napomoci vyučující, poradit, jakou cestou se vydat.

3) Stereotypy v médiích – toto téma je jedním ze zásadních. Stereotypy nás provázejí od dětství, některé jsou pro náš život důležité, jiné spíše negativní. Žáci by se měli dozvědět, co to stereotypy jsou, jak vznikají a hlavně jak je rozpoznat v mediálních obrazech.

4) Předsudky – v tomto tématu by se žáci měli naučit předsudky rozlišovat. Rozpoznat je nejen v médiích, ale i ve svém blízkém okolí.

5) Romové v médiích – toto téma ukazuje, jak je minorita médií zobrazována. Žáci by měli po předcházejících částech projektu již sami rozlišit stereotypy. Měli by si umět vytvořit vlastní názor, pokusit se navrhnout jiné způsoby zobrazování uvedené menšiny v médiích.

Východiskem k většině uvedených aktivit, jsou autentické materiály (články z deníků), které považuji za přínosné. Dětem jsou autentické materiály blízké, mohou se samy zapojit a některé dodat, jelikož k nim mají snadný přístup.

Metodika využití aktivit vede k rozvoji klíčových kompetencí žáků. Žáci střídají různé typy organizace práce (jednotlivci, efektivní spolupráce v menší nebo větší skupině); pracují s různými zdroji informací (třídění, vybrání a účelné použití vhodných materiálů); diskutují o navozených problematikách – vyjadřují svůj názor, zároveň respektují názory ostatních.

5. 2. 1 Role médií v každodenním životě

Přínos tématu v oblasti postojů a hodnot:

- vede k uvědomování si hodnot vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění

Fungování a vliv médií ve společnosti:

- role médií v každodenním životě jednotlivce
- vliv médií na uspořádání dne
- vliv na rejstřík konverzačních témat

Kontext:

Masová média jsou v dnešním světě velice důležitým zdrojem poznatků a zkušeností o světě a společnosti kolem nás. Stala se běžnou součástí našeho života, ale nejen jejich obsahy nás mohou ovlivňovat. Už jejich samotná existence se promítá do naší každodennosti. Strukturují například časový rozvrh dne a týdne. Televizní pořady se vysílají v určitou dobu a noviny nebo časopisy si také kupujeme v určité dny. Většina pracujících lidí se vrací domů v takovém čase, aby stihli večerní televizní zprávy. Pokud má někdo oblíbený televizní seriál, přizpůsobí tomu svůj večerní program tak, aby ho mohl sledovat. Většina z nás si také dobře pamatuje, jak nám rodiče říkali: „Vykoupat, podívat se na Večerníček a spát.“ Večerníček takto dětem symbolizuje konec dne.

Dále mají média tendenci ovlivňovat uspořádání prostoru v našich domácnostech. Tiskoviny mají své místo a každý ví, kde je najde. Televizor je obvykle v pokoji umístěn tak, aby na něj bylo vidět z co nejvíce úhlů. Dalo by se říci, že svým způsobem plní funkci dalšího člena rodiny. Když jsme doma sami, pustíme si televizor, abychom se necítili tak osamělí. Právě proto je třeba, aby byl vidět z tolika bodů a my měli pocit neustálého „kontaktu“. Naproti tomu počítač je umístěn většinou tak, aby u něj člověk

mohl mít soukromí a nikdo jiný na monitor neviděl. Zábavu ani práci na počítači většinou s nikým nesdílíme.

Naše užívání médií má také sklon k ritualizaci. Používáme různá média v určitou dobu a za určitých okolností. Někdo si nedokáže představit svou ranní kávu bez přečtení novin a sezení ve „svém“ křesle. Někdo jiný naopak nenastoupí do dopravního prostředku, aniž by měl nasazená sluchátka od MP3 přehrávače. Většina z nás si ráno automaticky zapne rádio nebo televizi - už jsme si na to jednoduše tak zvykli, že by nám to chybělo.

Způsob užívání médií také dobře ilustruje mezilidské vztahy a hierarchii v rodině. Ve většině domácností platí jakési nepsané právo, kdo, kdy a jak může užívat různá média. Někdo si čte noviny jako první. Někomu je dovoleno číst si noviny u společného oběda, u někoho jiného je to naopak nepříjemné. V mnoha rodinách je jasné, kdo smí komu přepínat zvolený program a kdo komu nikoliv. V naší společnosti mají tuto přednostní úlohu v užívání mediálních prostředků většinou muži. Také ze zasedacího pořádku, který rodina většinou zaujímá při sledování televize, lze dobře vyčíst vzájemné postavení jednotlivých členů. Kdo má například pevné místo v křesle u obrazovky? Může zasednout místo dítě rodičům nebo spíše obráceně? Sledování televize může být také jakýmsi stmelovacím prostředkem, její obsahy společným tématem hovoru. Členové rodiny tráví své dny odlišně a nemohou společně sdílet všechno. Televizní obsahy se můžou tak stát společnými tématy jejich konverzace.

Obsah hodiny:

Téma: Média v každodenním životě

Cíle:

Cílem hodiny je ukázat, jakou měrou se média zapojují do každodenního života jednotlivce. Dalším cílem je popsat, kde všude mohou média vstupovat do běžných oblastí života a jak je mohou formovat.

Délka lekce: 1 - 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: papíry, televizní ovladač

1. aktivita: S čím vším vstávám? (8 min.)

Vyzvěte žáky, aby si vzali nějaký papír a zkusili se zamyslet nad průběhem svého rána až do příchodu do třídy. Ať napíší všechno, co je k tomu napadne. Budou pracovat formou asociací, nemusí to mít žádnou strukturu. Stačí pouze přenést myšlenky volně na papír. Dejte jim na to přibližně 3 minuty. Předem jim řekněte vymezený čas.

Po té je rozdělte do dvojic. Ať se pokusí s partnerem najít, jestli uvedli něco stejného a jestli je například něco, co dělají stejně každý den.

Společná diskuse: (5 - 8 min.)

Našli jste něco společného? Opakuje se něco pravidelně každý den? Zmínili jste nějaké médium? Vypadal by náš život jinak, kdyby najednou zmizela všechna média? (myšleny jsou i filmy, knihy, hudba atp.) Mohou nás média nějakým způsobem ovlivňovat?

Toto cvičení a následná diskuse jsou dobré pro uvědomění si toho, jak často média využíváme a jak si již téměř nedokážeme představit život bez nich. Média se stala běžnou součástí našich životů a mohou je svým způsobem ovlivňovat.

2. aktivita: Kdo má poslední slovo? (20 – 25 min.)

Vyberte studenty dobrovolníky, na hraní rolí. Uveďte aktivitu jako malé divadelní představení. Většina třídy bude mít spíše úlohu pozorovatele, dobrovolníci sehrají menší scénku. Pozorovatelé budou představovat imaginární „televizor“. Budou sedět na jedné straně a scénku jen sledovat. Mohou se rovnou usadit. Pětici dobrovolníků přiřadíte role členů rodiny – otec, matka, syn, dcera a babička. Jejich úkolem bude přehrát scénku, kdy rodina sedí například večer v obývacím pokoji a sleduje společně televizi. Rozdělení rolí bude tajné, druhá skupina ho nebude znát.

Scénka začne tak, že celá rodina se usadí do obývacího pokoje, jeden z nich vezme ovladač a zapne televizi. Každý z členů rodiny by se chtěl dívat na svůj oblíbený pořad, matka s babičkou by například rády nějaký seriál, otec fotbal atp. Je třeba, aby se dohodli, který program vyberou. Každý se snaží prosadit svůj pořad a zdůvodňuje proč. Když padne poslední slovo a program se vybere, scénka končí. Zdůrazněte, ať si je každý vědom své role a podle toho se chová. Po skončení scénky bude následovat diskuse ve skupinách. Pozorovatelé budou hádat, kdo hrál jakou roli a proč si zastával určitý názor.

Společná diskuse: (5 – 8 min.)

Jak to funguje u vás doma? Je to podobné? Má někdo přednostní právo ve volbě programu? Kdo má například pevné místo v křesle u obrazovky? Může zasednout místo dítě rodičům nebo spíše obráceně? Způsob užívání médií může dobře ukázat vzájemné mezilidské vztahy. Kromě toho se projevují v našem životě ještě dalšími způsoby, strukturují nám čas atd.

Závěr: (5 min.)

Na závěr položte žákům následující otázky:

- 1) Kolik času během dne trávíte tak, aniž byste používali některé médium?
- 2) Myslíte si, že by bylo možné, aby dnešní svět fungoval bez médií?

5. 2. 2 Kritický přístup k médiím

Přínos tématu v oblasti postojů a hodnot:

- uvědomění si pojmů pravdivost, nepravdivost
- formování postojů dle vlastní zkušenosti, ne zprostředkovaně

Kontext:

Na úvod trochu teorie. Novinář je "nezávislý" člověk, který píše do periodicky vycházejícího média o tom, o čem mnoho neví, čeho většinou není přímým svědkem či účastníkem. Píše pro čtenáře, kteří o události vědí ještě méně nebo vůbec nic. Výsledkem jeho snažení je zpráva nebo komentář. My se budeme věnovat zprávě. Zpráva je text, který by teoreticky měl pravdivě popisovat realitu těm, kteří u děje nebyli. Není dovoleno vydávat za zprávy pouhé domněnky. Hodnotící soud (komentář) vyjadřuje názory, postoje nebo pocity. To zpráva nesmí. Náзор je definován slovy "*myslím si že...*", zpráva pak slovy "*stalo se...*" Povinností seriózního média je jednoznačně a pro čtenáře zřetelně oddělit zprávy od hodnotících komentářů. Zvláště není přípustné směřovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora.⁸³

Obsah hodiny:

Téma: Jak píše novinář.

---

⁸³ Zdroj: přednášky k předmětu Komunikace s médii (FP, LS 2008, PhDr. Jaroslava Kočárková)

Cíle:

Cílem je ukázat relativitu mediální výpovědi ve vztahu k realitě. Jak zrcadlí média realitu? Cílem je uchovat zdravý odstup od mediálních obsahů a vysvětlit, že postoj „je to pravda, protože to psali v novinách“ neplatí. Každé noviny uchopí realitu jinak a žádné z nich ji neuchopí tak, jak se opravdu stala. Vždy se snaží přizpůsobit obsah čtenářům, pro něž je zpráva určena (věk, socio-profesní skupiny, inteligence či vzdělání, region, pohlaví, politická orientace, tržní orientace). I zpravodajství je ovlivněno stejnými determinanty u novináře (věk, zkušenost, vzdělání, politická orientace...)

Délka lekce: 1 - 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: Články z různých novin pojednávající o téže události. Pokud je to možné, pak aktuální texty z 5 - 6 hlavních deníků (HN, MF Dnes, Právo, LN, Blesk...).

1. aktivita: Otázky na úvod. (3 – 5 min.)

Myslíte si, že novináři píší pravdu? Lžou novináři? Může existovat poloviční pravda? A poloviční lež?

2. aktivita: Přesvědčíme se o mediálních pravdách. (45 - 60 min.)

Tři dvojice žáků, kteří budou představovat novináře, přidělte do jednotlivých médií. První „novináři“ napíší o události zprávu pro své vrstevníky do školního listu „Žákovská drbna“ (mají povoleno používat i slangová, ne však sprostá slova). Druzí „novináři“ pak napíší zprávu pro své vyučující do média s názvem „Učitelské listy“. Obsah deníku seriózní, jazyk spisovný, čtenáři jsou učitelé. Třetí „novináři“ napíší zprávu pro žáky čtvrté třídy základní školy do časopisu „Hiphop“. Lifestyleový magazín pro děti, kategorie infotainment.

Pojmenováním „periodika“ naznačíme žákům žánrové zaměření dotyčného „periodika“ i jeho cílovou skupinu. Než žáci začnou psát, poučíme je o základní zpravodajské „mantře“ - zpráva musí vždy obsahovat základní informaci: co, kdy, kde, kdo. Pravidlo titulku: Titulek je stručný obsah článku shrnutý do věty holé o rozsahu maximálně šesti slov.

Žáci – novináři nyní půjdou za dveře. Jejich úkolem bude na zavolání vstoupit a svými otázkami přijít na kloub situaci, která se odehrála za jejich nepřítomnosti. Vyučující určí téma scénky a společně se třídou se dohodnou na základních bodech např.:požár

v kabinetu chemie...atp. Žáci představující novináře vstoupí do třídy a otázkami mají za úkol zjistit, co se děje. Svědci mohou mluvit pravdu, ale mohou i lhát. Na základě těchto výroků, u kterých „novináři“ neví, zda jsou pravdivé, zpracují v časovém limitu článek o pevně stanoveném rozsahu. Podmínkou je, aby žáci přesně nevěděli, o jakou událost jde. Tato demonstrační scénka ukáže, že novinář píše na základě výroků o něčem, čeho až na výjimky nebyl svědkem. Žáci se ptají. Tázání odpovídají. Nikdo neprozrazuje, jestli výrok jiného tázaného je lež nebo pravda. Čas vymezený na dotazy je deset minut.

Žáci – novináři mají na zpracování článku 15 minut. Měli by pracovat odděleně, aby nebyli rušeni výkladem. V tomto čase by měl vyučující vysvětlit ostatním, že tvorba zpráv se musí přizpůsobit charakteru média a cílové skupině. Jejímu jazyku, inteligenci, znalosti cizích slov. Novinář musí vést rovněž v patrnosti případné skryté významy symbolů skupinového jazyka (roštěnka...), které v sobě sdělení může nést, metafory (hustej...) a podobně. Jazyk jednotlivých socio-profesních a kulturních skupin je rozdílný. Dále uvede rysy jednotlivých médií.⁸⁴

Žáci přečtou své práce. Třída pod vedením vyučujícího začne rozebírat, čím se tyto práce od sebe liší. Proběhne diskuse o titulcích. Žáci budou posuzovat, zda autoři vymysleli vhodný či nevhodný titulek a navrhopvat vlastní – třída bude v roli editora titulku.

Závěr:

Média nemusí mít pravdu. Každý novinář popíše tutéž situaci jinak s ohledem na charakter média, jeho cílovou skupinu, čtenáře, případně jejich sociální zkušenost či politickou orientaci. Málokterý novinář přijde na kloub skrytým motivům jednání protagonistů či skutečným příčinám událostí. Určit proto, zda informace je pravdivá (shoda s realitou) je u událostí, kterých jsme nebyli přímými účastníky, prakticky nemožné a u událostí, jichž jsme účastníky byli, obtížné. Vždy je dobré srovnat, jak je jedna událost popsána v několika médiích.

5. 2. 3 Stereotypy v médiích

Přínos tématu v oblasti postojů a hodnot:

---

⁸⁴ Zdroj: přednášky k předmětu Komunikace s médii (FP, LS 2008, PhDr. Jaroslava Kočárková)

- lekce odhaluje rasistické a xenofobní názory a postoje v mezilidském styku
- poukazuje na legislativní a etické zásady v rámci komunikační služby

Kontext:

Studenti dostanou za úkol vybrat čtveřici nejčastěji zobrazovaných národnostních a náboženských menšin, které jsou prezentovány v novinách, časopisech, televizi, rozhlasu. Následně k nim přiřadí vlastnosti, které jim média nejčastěji přisuzují.

Národnostní menšiny a příklady nejčastějších vlastností, které jim přisuzují média:

Romové - kriminálníci, nezaměstnaní, nevzdělaní, nejsou schopní se adaptovat na českou kulturu, neplatí nájemné

Vietnamci - trhovci, neplatí daně, žijí v uzavřené komunitě

Arabové (muslimové)- teroristi, vyznávají odlišnou kulturu, jsou ve "svaté válce" s křesťany

Ukrajinci - dělníci v podřadných zaměstnáních za minimální mzdu, mafiáni

Následuje teoretický výklad, co je to stereotyp:

Soubor zjednodušujících, neověřitelných, zobecňujících znaků, jež přímo, nebo nepřímo představují sobor hodnot, soudů a předpokladů týkajících se chování skupin, jejich vlastností, minulosti a vývoje. Výraz poprvé použil Walter Lipmann v roce 1922.

Tedy zjednodušeně: názory, které přebírá většinová společnost (částečně je i dědí) a zobecňuje je na celé etnikum. Nemusí se přitom vztahovat pouze na národnostní hlediska. Stereotypy se netýkají jen národností, ale také zaměstnání, nebo barvy vlasů (účetní - nudný člověk, blondýna - nepříliš bystrá dívka atp.)

Obsah hodiny:

Téma: Co se říká.

Cíle:

Poukázat na stereotypy při prezentování národnostních a náboženských menšin. Naučit studenty kriticky přistupovat k stereotypnímu zobrazení národnostních a náboženských menšin v českých médiích. Prezentovat způsoby, jakými se česká média v rámci svých

vnitřních norem snaží těmto stereotypům vyhnout. Snažit se na praktických příkladech poukázat, jak se lze těmto stereotypům vyvarovat.

Délka lekce: 1 - 2 vyučovací hodiny

Pomůcky: papír, pracovní listy (kopie novinových článků – viz příklady)

1. aktivita: Úkol pro studenty: Porovnejte následující zpracování téže události ve dvou českých denících. (5 – 8 min.)

Příklad č. 1

Vimperk - Policie minulý týden rozbila gang obchodníků se ženami, který dodával dívky k prostituci do Norska. Je to jeden z největších případů kuplířství, jaký kdy v Česku policie odhalila.

Příklad č. 2

Vimperk - Na silnici z Vimperka do Strážného stávaly až donedávna dívky, které kuplířům prodali sami jejich rodiče. Detektivové z Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu nyní pozatýkali rozsáhlý gang obchodníků se ženami, kteří "nejšikovnější" prostitutky dokonce vyváželi pracovat do severní Evropy, nejčastěji do Norska. Kuplířům Romům hrozí nyní až patnáct let vězení.

Zatímco v příkladu č. 1 se o národnosti kuplířů nedovíme nic, příklad č. 2 posiluje stereotypní nahlížení na romskou komunitu.

Diskuze nad otázkou: Dovedete si představit, že by v článku bylo použito místo "kuplířům Romům" slovní spojení "kuplířům Čechům"?

Nejčastější zákonitosti stereotypů spojených s prezentací národnostních menšin v médiích:

Zákonitost 1 - nejčastěji a také nejproblematictější zobrazovanou menšinou v českých médiích jsou Romové.

Zákonitost 2 - jedním z nejčastějších „etických“ problémů při zobrazování menšin je uvádění/neuvádění etnické příslušnosti pachatelů trestných činů. Právě v souvislosti s kriminálními činy je etnická příslušnost zmiňována nejčastěji.

Zákonitost 3 - stereotypy se posilují i tzv. pozitivní diskriminací, která i tak posiluje negativní přívlastky (příklad: Romové byli vystěhováni z ubytovny, i když v ní dokonce uklízeli.)

2. aktivita: Zamyslete se nad článkem. (5 min.)

Příklad č. 3

Vietnamští trhovci jsou stále vynalézavější a mají řady informátorů. Zásahy státních orgánů se proto často setkávají s nezdarem. Vietnamští trhovci totiž mají ochránce na významných postech a prozradit razii může kdokoliv. Třeba i prostitutky při cestě, nebo pouliční špehové.

Diskuze nad otázkou: Proč jsou všichni trhovci asijského původu automaticky považováni v médiích za Vietnamce?

3.aktivita: Od doby po září 2001 ve většině západoevropských médií splývá národnostní a náboženské hledisko. (8 – 10 min.)

Příklad č. 4

Reportáž o výhrůžkách bombovým výbuchem pražským církevním školám. Redaktor: Uvnitř dopisu byl česky psaný text bez gramatických chyb. Nábožensky zaměřená souvětí proti církevním školám a zejména křesťanům by mohla napovídat tomu, že hrozba pochází z muslimské komunity.

Vladimír Sánka, Islámská nadace v Praze: Naopak si myslím, že by to mohl být spíš někdo z těch řad těch proti islámským extremistů, kteří se snaží o to šířit nějakou nenávist k islámu u nás.

Příklad č. 5

Dělníci z Ukrajiny či Moldávie využívají služeb zprostředkovatelů práce, tzv. klientů. Prvotní kontakty si každý zájemce o práci v Čechách vytváří už na Ukrajině. Ubytovna, na které v Praze žijí je slušně zaplněna. Stíny v montérkách, vaťácích či bundách Nike nebo Adidas pomalu mizí v ranním smogu.

Diskuze nad otázkou k příkladům č. 4 a č. 5: Nakolik se zobrazované stereotypy na základě vaší osobní zkušenosti zakládají na pravdě?

Etický kodex novináře:

- Při informování o příslušnících menšin se úzkostlivě vyhýbejte všem zpodobněním, která by mohla navozovat dojem stereotypního zobrazení. Vyvarujte se pejorativních výrazů označujících příslušníky menšin.
- Příslušníci menšin by ve tvých materiálech měli být zobrazováni především jako individua, jedinci s konkrétními problémy, ne jako členové skupiny, u které předpokládáte nějaké společné znaky.
- Nezevšeobecňuj, nepřenášej chyby jednotlivců na skupiny.
- Skupinovou příslušnost osob, které vystupují ve vámi publikovaných člancích, uvádějte jen v případech, kdy má důležitý význam pro celou zprávu. Při informování o trestných činech uváděj národnost oběti jen v případě, pokud byla možným důvodem ke spáchání trestného činu. Dodržujte presumpci nevin.
- V dlouhodobé perspektivě se snažte vyvarovat toho, aby se příslušníci menšin objevovali ve vámi publikovaných materiálech v úzkém okruhu několika málo témat. Příslušníky menšin se snažte zobrazovat v co nejširší škále toho, co dělají.⁸⁵

Problém s kodexy je, že to jsou pouhé teoretické předpisy. Jejich dodržování není vymahatelné a musí procházet v samotných médiích kontrolou. Důležité je také kritické nahlížení příjemců sdělení.

2. aktivita: Jak vylepšit prezentaci menšin v médiích? (20 min.)

Jako závěrečný úkol dejte žákům vymyslet témata konkrétních mediálních výstupů (články, reportáže), jimiž by nebyla porušována pravidla korektní prezentace menšin v médiích, vycházejte také ze zjednodušeného kodexu novináře.

Nápověda pro jednotlivé skupiny:

- pracovat pečlivě s informacemi v člancích o kriminalitě, potlačovat spojení kriminality s konkrétním etnikem

---

⁸⁵ Mičienka, 2006, viz. dílo s. 76

- prosazovat kontexty, v nichž se cizinci v novinách objevují (a to nikoliv zmíněnou pozitivní diskriminací). Psát o tématech jako jsou příběhy konkrétních cizinců a jejich dětí, zvyky, svátky, kulturní aktivity
- posilovat hlas těch, o nichž píší, tedy hlas samotných zástupců menšin a nikoliv pouze obyvatel většinové národnosti, kteří o nich hovoří.

5. 2. 4 Předsudky

Přínos tématu v oblasti postojů a hodnot:

- kritické nahlížení na stereotypy objevující se ve společnosti

Obsah hodiny:

Téma: Návštěva

Cíle:

Studenti jsou schopni odhalit a analyzovat předsudky vůči Romům, uvědomují si způsoby přenosu předsudků během výchovy a socializace, dokážou odhalit skryté „zprávy“, které neustále přijímáme z prostředí vlastní rodiny, umějí zhodnotit tyto zprávy a rozlišovat mezi nimi, chápou úlohu rodiny při předávání společenských norem a hodnot, jsou schopni argumentace a konstruktivního řešení konfliktu.

Délka lekce: 45 minut

Pomůcky: kopie karet s rolemi (příloha č. 2), papír a tužky pro speciální pozorovatele

1. aktivita:

Vysvětlete účastníkům, že se jedná o hraní rolí, které má odhalit způsob, jakým rodina ovlivňuje naše mínění o lidech, kteří patří k jiným sociálním a kulturním skupinám. Vyžádejte si 4 dobrovolníky k hraní rolí a 4 do úlohy speciálních pozorovatelů. Zbytek skupiny tvoří obecnost. Požádejte speciální pozorovatele, aby se rozhodli, kterou roli bude každý z nich sledovat. Vysvětlete jim, že mají podrobně sledovat představitele vybrané role, zapisovat jeho argumenty, reakce, emoce apod.

Rozdejte „hercům“ karty s rolemi (viz. příloha č. 1) a nechte jim 4-5 minut, aby se na svou roli připravili. Mezitím připravte scénu: rozmístěte 4 židle do půlkruhu a

vysvětlíte obecnstvu, že se jedná o obývací pokoj jedné „obyčejné“ rodiny. Dejte signál k počátku hry.

Optimální délka hry je kolem 15 minut. Jasným signálem ukončete hru, když to uznáte za vhodné.

Nejdřív se zeptejte herců, jak se cítili ve svých rolích. Potom požádejte pozorovatele, aby shrnuli argumenty a chování jednotlivých postav.

Následuje diskuse všech účastníků. Můžete se ptát: Jaké z použitých argumentů (nebo velmi podobných) jste slyšeli ve vlastní rodině? Jak by se asi změnila celá situace, kdyby byl dceřin přítel stejné barvy pleti jako ona? Co by se pravděpodobně dělo, kdyby dcera oznámila, že má poměr s jinou dívkou? A co kdyby chtěl syn představit svého chlapce? Kdo z cizinců a příslušníků jiných kultur by vaši rodině vadil jako váš přítel (přítelkyně) nejvíce, kdo méně, kdo vůbec? Proč? Myslíte, že podobné konflikty patří spíš minulosti, nebo jsou stále aktuální? Měl někdo z vás nebo z vašeho okolí podobný problém? Jak ho vyřešil?

Je dobré předem zdůraznit, že hraní rolí se liší od herectví. Při hraní rolí se sice dostáváme do umělé situace a předem určené role, ale jednáme za sebe, vyjadřujeme svoje myšlenky a názory, zatímco „skuteční“ herci ztvárňují zcela odlišnou osobnost. Proto není ani tak důležitá kvalita dramatizace a přesvědčivost hereckých výkonů, jako autentičnost vyjadřovaných postojů, myšlenek a názorů.

Shrnutí aktivity: Studenti si dokáží spojit pojmy stereotyp předsudek s každodenním životem. Následuje zadání samostatné domácí práce, ve které mají za úkol vyhledat další formy stereotypů vyskytujících se v jejich okolí (rodina, přátelé, časopisy, televize).⁸⁶

5. 2. 5 Romové v médiích

Přínos tématu v oblasti postojů a hodnot:

- žáci se učí rozpoznávat stereotypy v mediálních sděleních
- žák se učí posuzovat a interpretovat komunikační účinky textu

---

⁸⁶ Zdroj: inspirace z www.varianty.cz

- žák zaujímá vlastní stanoviska a kritické postoje ke společenským záležitostem
- žák se učí spolupodílet se na přetváření společnosti, aby lépe sloužila zájmům také minoritních skupin

Kontext:

Zobecnění některých stereotypů používaných v médiích:

1. Zprávy, ve kterých figurují Romové, mají většinou slovo „Rom“ také v titulku. Čtenáře neupoutává zpráva jako taková, ale fakt, že se vztahuje k romskému etniku.
2. Daleko častěji se v titulku objevuje slovo „Romové“ než slovo „Rom“ či „Romka“. Množné číslo odkazuje k celému etniku, nikoliv k jednotlivcům a přesouvá vlastnosti jedince na etnikum.
3. Medializované zprávy jsou většinou ostře negativní či ostře pozitivní, plné hodnotících soudů.
4. Menšina titulků hodnotí Romy pozitivně, pokud se tak děje, tak většinou ve věci pro Romy tzv. typické. Podporuje se tak vznik pozitivního stereotypu.
5. Titulek neodpovídá obsahu článku, či je s ním dokonce v rozporu. Takové titulky vznikají kvůli zachování zavedeného stereotypu.

Obsah hodiny:

Téma: Jak napsat zprávu.

Cíle:

Cílem této lekce je, aby si žáci uvědomili, jak moc se média podílejí na jejich vědomostech a představách o menšinách. Měli by si uvědomit, že i nejstručnější mediální zprávy mohou vycházet z obecně rozšířených představ o některých skupinách.

Délka lekce: 1 vyučovací hodina

Pomůcky: papíry, pracovní listy (úryvky z článků – příloha č. 3)

1. aktivita:

Rozdělte žáky do skupin. Každé skupině rozdejte mediální zprávy, jejichž titulek a úvod obsahují stereotypy, které se vztahují k romské minoritě.

Úkoly pro žáky:

- Pokuste se identifikovat použité slovní stereotypy a nahradit je jinými, korektními výrazy.
- Zkuste najít taková slova a slovní spojení, která se stereotypně ustálila jako zástupné označení příslušníků menšin.
- Vyhledejte v textu slova, která nejsou významově neutrální a zdůrazňují ve zprávě negativní aspekty události. Taková slova se často objevují v kontextu s některými skupinami obyvatel, menšinami, či cizinci a stávají se v této souvislosti ustálenými stereotypními spojeními.

V další části hodiny prezentují zástupci skupin své poznatky a diskutují o nich spolu s vyučujícím

Celý projekt je navržen tak, aby žáci pochopili souvislosti a uvědomili si fungování a utváření mediální obrazů. Aktivitu, které se samozřejmě dají nahradit i jinými variantami, například pro žáky nižšího stupně, by měli žáky motivovat a posloužit hlavně jako příklad pro vyučující. Lekce se dají v rámci mezipředmětových vztahů dále rozšiřovat. Vhodné jsou zejména hodiny Českého jazyka, ve kterých se dá hovořit zejména o médiích a žánrech spojených zejména s novinovými články.

Závěr

Jedním z nejaktuálnějších témat dneška je multikulturní společnost a principy jejího svobodného, harmonického, lidského soužití. Tyto základní myšlenky se odrážejí i v koncepci českého školství, jehož nejdůležitějšími body jsou výchova k vzájemné toleranci a vzájemného respektu jednotlivých kultur. Národnostní menšiny - jejich zvyky, tradice a kulturu včetně jazyka - nelze potlačit a není správné je ani asimilovat. Ba právě naopak je třeba je respektovat se všemi jejich specifiky a právy a zaměřit vzdělávání tímto směrem, což bylo v minulosti zanedbáno.

V teoretické části této diplomové práce jsem shrnula poznatky o problematice fungování médií a zobrazování stereotypů v nich. Podrobněji jsem se také věnovala stereotypům spojených s romskou minoritou. Tyto stereotypy jsou, ač je romská problematika v českých zemích sledována už několik generací, stále aktuálním a ožehavým tématem, které je součástí každodenního zpravodajství a mediálního zájmu. Dále jsem se věnovala rozboru článků v nejčtenějších českých denících a zobrazování stereotypů tamtéž. K rozboru článků jsem použila několik základních ukazatelů, které posloužily k co nejobjektivnějšímu možnému posouzení. Výsledkům rozboru je věnována samostatná kapitola této diplomové práce.

Téma multikulturní a mediální výchovy jsem stručně shrnula do úvodní kapitoly k návrhu projektu pro žáky druhého stupně ZŠ. Návrh je rozčleněn do pěti vyučovacích lekcí, které se v rámci mezipředmětových vztahů dají rozšířit do dalších hodin. Tento projekt je souhrnem navržených aktivit v rámci mediální a multikulturní výchovy. Projekt jsem jako celek bohužel neměla možnost vyzkoušet v praxi, ale navržené aktivity jsem v upravené či jiné formě používala během své praxe na ZŠ a některé jsem měla možnost vyzkoušet sama v rámci didaktické přípravy.

Tato práce je shrnutím pohledu dnešní společnosti na problematiku romské minority a nástinem vypořádání se s tímto tématem pro pedagogy. Uvědomuji si, že moje práce nepřináší komplexní řešení problematiky, ale je pouze jakýmsi střípkem v mozaice.

Psaní této diplomové práce – studium informací pro shrnutí teoretických poznatků a také tvorba materiálů pro praktickou část - bylo pro mě zdrojem nových informací o dané otázce, zároveň zajímavým, obohacujícím nahlédnutím do romského světa. Bylo také příležitostí pracovat s Rámcovým vzdělávacím programem - prostudovat si ho,

naučit se v něm orientovat, což považuji za důležité pro svou budoucí pedagogickou praxi.

Seznam literatury a jiných zdrojů

Použitá literatura

BALVÍN, J. a kol. *Romové a etika multikulturní výchovy: 13. setkání Hnutí R v Brně a Rudňanech 6. - 8. května 1999*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999. 199 s. ISBN 80-902149-4-0.

BALVÍN, J. a kol. *Metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k národnostním menšinám*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národních menšin, 2005 302 s. ISBN 80-902972-8-5.

BAUMAN, Z. *Myslet sociologicky*. Praha: Slon, 1996. 239 s. ISBN 80-86429-28-8.

Cizinci, našinci a média: mediální analýzy. Praha: Multikulturní centrum Praha ve spolupráci s UNHCR, 2007. 106s. ISBN 978-80-239-8475-0.

BERGER, P., LUCKMANN, T. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.

BEZDÍČEK, V., ŽANTOVSKÝ, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. 151 s. ISBN 80-7220-085-2.

BURIÁNEK, J. *Aktuální stav a struktura xenofobních postojů české veřejnosti*. In Sborník příspěvků ze seminářů sekce sociální patologie (Kašperské hory-Zátoň u Českého Krumlova), Ed By Večerka, K. Praha, 1999.

BURTON, G., JIRÁK J. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister and Principal, 2001. 391 s. ISBN 80-85947-67-6.

HOMOLÁČ, J. *A ta černá kronika!* Brno: Doplněk, 1998. 171 s. ISBN 80-7239-015-5.

HOMOLÁČ, J., KARHANOVÁ K., NEKVAPIL J. eds. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Doplněk, 2003. 184 s. ISBN 80-7239-137-2.

HOŘOVOVÁ, B. *Nečitelní cizinci*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2003. 94 s. ISBN 80-239-1137-6.

- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.
- McLUHAN, M. *Jak rozumět médiím: Extenze člověka*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1991. 348 s.
- McQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-714-0.
- MIČIENKA, M., JIRÁK, J. *Rozumět médiím: základy mediální výchovy pro učitele*. 1. vyd. Praha: Partners Czech, 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4.
- MIČIENKA, M., JIRÁK, J., a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4.
- NAVRÁTIL, P., a kol. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 223 s. ISBN 80-7178-741-8.
- ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. 2. vyd. Praha: Portál, 2000. 149 s. ISBN 80-7178-410-9.
- ŘÍČAN, P., PITHARTOVÁ, D. *Krotíme obrazovku: Jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 62 s. ISBN 80-7178-084-7.
- SCHULZ, W. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 1998. 149 s. ISBN 80-246-0827-8.
- ŽANTOVSKÝ, P. *Česká xenofobie*. Praha: Votobia, 1998. 180 s. ISBN 80-7220-044-5.

Novinové články

- CIHELKA, M. *Studenti nechtějí Romy ve školách*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 83, s. 5.
- Čtk. *Romové opět míří do Kanady*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 97, s. 4.
- Čtk. *Reforma motivuje Romy k práci*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 116, s. 3.
- Čtk. *Romské čtvrti chce město opravit*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 108, s. 5.

FILGAS, J. *Jak zaměstnat Romy? Nejlépe samostatně*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 130, s. 3.

Fil. *Když nebude klid, půjdete, hrozí starosta Romům*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 127, s. 1.

GLOS, H. *Romové berou děti ze školy hlídané gardou*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 136, s. 4.

HONUS, A. *Byl vždycky divný, shodují se sousedi*. Právo, 2008, roč. 18, č. 128, s. 7.

Jfg. *Na byty i zařízení si dáváme pozor, tvrdí Romové z Poschly*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 141, s. 1.

Jis. *Romové fotbalem zaháněli starosti*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 167, s. 1.

Koc. *Strážníci si posvítí na problematickou lokalitu*. Právo, 2008, roč. 18, č. 201, s. 12.

KUBÁLKOVÁ, P. *Ministr chce víc romských dětí v základních školách*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 118, s. 6.

LACINOVÁ, H. *Strážníka zbili lopatou*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 87, s. 1.

Lh. *Češi mají z Evropanů nejhorší vztah k Romům*. Právo, 2008, roč. 18, č. 142, s. 5.

Ochutnávali marikly a titeliky, zazpívali si i Galam, galam. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 88, s. 2.

PECÁK, Z. *Romové křičeli: Čunku, odstup!*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 82, s. 5.

Po. *Olaši u soudu válčili lahve*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 161, s. 2.

POHANKOVÁ, V. *Aktivisté narušili vzpomínku*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 97, s. 2.

POŽÁR, O. *Málem ho zabili, teď mění výpověď*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 125, s. 4.

Rvs. *Romové z Nejdku se prali s policisty*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 94, s. 2.

SEINER, Z. *Starosta hrozí Romům zbouřením obydlí*. Právo, 2008, roč. 18, č. 193, s. 8.

Sta. *Romské klany se porvaly. Kvůli míči!*. Blesk, 2008, roč. 17, č. 87, s. 2.

SOLAŘÍKOVÁ, I. *Romové ministryni neotevřeli*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 89, s. 2.

SOLAŘÍKOVÁ, I. *Romové pracují a starosta si to pochvaluje*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 87, s. 2.

SOLAŘÍKOVÁ, I. *Taková normální rvačka*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 105, s. 2.

ŠENKÝŘ, M. *Romové chtějí větší památník*. Lidové noviny, 2008, roč. 21, č. 144, s. 2.

TOMAN, K. *Romové se osvědčili při úklidu*. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 170, s. 2.

VOLEMAN, R. *Gardisté vyvolali před školou spíše rozruch než uklidnění*. Právo, 2008, roč. 18, č. 159, s. 8.

Zadlužené Romy s domy zřejmě čeká exekuce. Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 100, s. 1.

ZEDNÍK, V. *Ředitelka prosí kvůli násilí o pomoc.* Mf Dnes, 2008, roč. 19, č. 149, s. 4.

ŽIGOVÁ, J. *Romové si pokazili demonstraci.* Blesk, 2008, roč. 17, č. 123, s. 3.

Internetové zdroje

Bulvár, to není nadávka [online]. poslední revize 02. 11. 2007 [cit. 03. 05. 2008].

Dostupný z:

<http://neviditelnypes.lidovky.cz/tiskni.asp?r=p_spolecnost&c=A071031_205744_p_spolecnost_wag>.

Dějiny Romů [online]. poslední revize 03. 11. 2008 [cit. 04. 12. 2008]. Dostupný z:

<www.rommuz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=35>.

Dva Češi ze tří se staví k Romům negativně [online]. poslední revize 04. 05. 2007 [cit.

10. 09. 2008]. Dostupný z: <www.novinky.cz/clanek/114511-dva-cesi-ze-tri-se-stavi-k-romum-negativne.html>.

Elektronický archiv deníku Právo [online]. poslední revize 23. 04. 2008 [cit. 03. 04.

2008]. Dostupný z: <<http://pravo.newtonit.cz>>.

Elektronický archiv deníku MF DNES [online]. poslední revize 24. 04. 2008 [cit. 05. 04.

2008]. Dostupný z: <<http://mfdnes.newtonit.cz>>.

Etický kodex novináře [online]. poslední revize [cit. 2008]. Dostupný z:<www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex.phtml>.

Historie Romů na území ČR [online]. poslední revize 24. 10. 2008 [cit. 04. 12. 2008].

Dostupný z: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>>.

Kdo přijde na večeri [online]. poslední revize 23. 11. 2008 [cit. 05. 01. 2009].

Dostupný z:

<<http://www.varianty.cz/index.php?id=17&action=list&theme=12&target=&&orderCol=title&direction=ASC&item=15>>.

Lidové noviny [online]. poslední revize 10. 11. 2008 [cit. 15. 12. 2008]. Dostupný z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidov%C3%A9_noviny>.

Média v postmoderním světě [online]. poslední revize 11. 05. 2007 [cit. 03. 05. 2008]. Dostupný z: <http://archive.ceskamedia.cz/article.html?id=216252_hp_M&qqqq=aha>.

Mediální výchova [online]. poslední revize 04. 09. 2008 [cit. 12. 10. 2008]. Dostupný z: <<http://www.rvp.cz/clanek/686>>.

Multikulturní výchova [online]. poslední revize 04. 09. 2008 [cit. 12. 10. 2008]. Dostupný z: <<http://www.rvp.cz/sekce/180>>.

Multikulturní výchova v RVP [online]. poslední revize 04. 09. 2008 [cit. 12. 10. 2008]. Dostupný z: <<http://www.rvp.cz/clanek/276/450>>.

Rámcový vzdělávací program [online]. poslední revize [cit. 2008]. Dostupný z: <www.rvp.cz/soubor/RVPZV_2007-07.pdf>.

Romové [online]. poslední revize 09. 04. 2008 [cit. 06. 12. 2008]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Romov%C3%A9#Tradi.C4.8Dn.C3.AD_povol.C3.A1n.C3.AD>.

Sčítání lidu 2001 [online]. poslední revize 19. 09. 2007 [cit. 10. 09. 2008]. Dostupný z: <www.czso.cz/sldb/sldb2001.nsf/tabx/CZ0000>.

Sčítání lidu 2001 [online]. poslední revize 19. 09. 2007 [cit. 10. 09. 2008]. Dostupný z: <[www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)>.

Seriózní médium [online]. poslední revize 08. 02. 2008 [cit. 05. 05. 2008]. Dostupný z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Seri%C3%B3zn%C3%AD_m%C3%A9dium>.

Xenofobie [online]. poslední revize 10. 09. 2008 [cit. 12. 09. 2008]. Dostupný z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Xenofobie>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Etický kodex novináře

<http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex.phtml>

Příloha č. 2 – pracovní list: Karty s rolemi

Příloha č. 3 – pracovní list: Sterotypy ve zprávách

Příloha č. 1

Etický kodex novináře

Syndikát novinářů České republiky na základě studia mezinárodních i národních dokumentů vypracoval Etický kodex novináře, který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu.

Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

- Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl. 17 Listiny práv a svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:
- zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovázet nezbytnými výhradami,
- respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu i přes překážky,
- dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- hájit svobodu tisku i svobodu jiných médií,
- neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
- odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,

- nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
- vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu medií

Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,

- jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně,
- novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,
- při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- plagiát se zásadně zakazuje.

Etický kodex novináře přijala jako otevřený dokument valná hromada Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998 a na návrh Komise pro etiku při Syndikátu novinářů jej aktualizovala správní rada dne 25. 11. 1999.⁸⁷

---

⁸⁷ Zdroj: <http://www.syndikat-novinaru.cz/etika/kodex.phtml>

Příloha č. 2:

Karty s rolemi

Dcera

Po dlouhé době ses konečně rozhodla postavit svou rodinu před fakt, že chceš

žít se svým přítelem – Romem

Ty celou hru začínáš. Oznam své rodině, že na večeri přijde tvůj přítel, se kterým už delší dobu chodíš a chtěla bys s ním žít. Považuješ za nutné opatrně připravit rodiče na fakt, že jde o Roma. Pokoušej se uhájit své rozhodnutí a mj. argumentuj, že jsi rozhodně proti předsudkům, které bráním mladým lidem ve svobodné volbě partnera.

Matka

Tvá dcera chodí s chlapcem romského původu, se kterým má velice intimní vztahy.

Velmi miluješ svou dceru a nechápeš, jak ti tohle mohla udělat. Manžela podporuješ ve všem, co říká a co dělá. Svě dceři nevyhrožuješ, spíš se v ní snažíš vzbudit pocit viny za bolest, kterou ti způsobila. Jsi přesvědčena, že chlapec dceru stejně opustí a že bude hodně nešťastná.

Starší bratr

Tvá sestra chodí s Romem, má s ním velice intimní vztahy.

V zásadě se nestaráš o to, jestli s ním tvá sestra odejde. Jsi přesvědčen, že člověk má právo svobodně si zvolit svého životního partnera. Ale ve chvíli, kdy matka říká, že tvou sestru asi stejně opustí, začínáš přemýšlet o tom, zda sestru nechce jenom využít. Máš o sestru starost a chceš ji chránit.

Otec

Tvá dcera chodí s chlapcem – Romem a zdá se, že se jejich vztah stává velmi intimním.

Doma platíš za autoritu. Se vztahem své dcery zásadně nesouhlasíš. Znáš lidi a umíš si představit, co by tomu asi řekli, kdyby si tvá dcera chlapce vzala. Nejsi rasista, ale svatba dcery je něco jiného. Jde ti jen o její dobro.

Příloha č. 3

Stereotypy ve zprávách

Následující zprávy obsahují stereotypy, které se vztahují k romské minoritě.

1. Strážníka zbili lopatou

Nečekaně bolestivě dopadl pro strážníky zásah proti rozjařené romské rodině v Jirkově. Romové napadli strážníky i sousedy.

Vlastním tělem včera nad ránem bránili strážníci v Jirkově manželský pár napadený romským klanem. Romové se vrhli na své sousedy, o kterých si mysleli, že přivolali strážníky. Agresivní a opilý útočníci zasahujícího strážníka málem ubili.

Blesk 17. 01. 2007

2. Belgie versus Romové

Hrozí po vítězství Slováka Čonky a jeho rodiny Belgickému království u štrasburského soudu masové podávání žalob? Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku dal za pravdu aktivistům, právníkům a Slovákovi Jánovi Čonkovi, že belgická vláda rozhodla špatně, když před dvěma a půl roky odsunula větší skupinu romských žadatelů o azyl.

Týden 25. 3. 2002

3. Romové se vydali na trestnou výpravu do školy

Napadený učitel a čtyři zranění žáci. Taková je bilance trestní výpravy, na kterou se do podbořanského středního odborného učiliště vydala parta Romů. Záminkou jim bylo údajné ohrožení dcery jednoho z nich.

Blesk 06. 10. 2008

4. Ochutnávali marikly a titeliky, zaspívali si i Galam, galam

Jak to vypadá, když slaví Romové svůj mezinárodní den? Zaspívají Galam, galam a příchozí nechají ochutnat marikly a titeliky, které patří k jejich kultuře stejně jako třeba tanec. Alespoň tak v prostorách olomoucké restaurace Betánie vypadala včerejší oslava, která byla poprvé určená i veřejnosti. Pořádalo ji tu Středisko Khamoro pro etnické menšiny fungující pod zdejší charitou. Příchozí ochutnávali tradiční romská jídla, vyslechli si přednášky o životě v romských osadách na Slovensku nebo si prohlédli výstavu fotografií zachycující práci zdejšího střediska.

MF Dnes 09. 04. 2008

5. Romské ženy trápí láska

Čtyřicetiletá Blanka žije i se svou velkou rodinou v malé vesničce Mastířovice na severu Čech. Jejich domu si všimnete hned na první pohled. Velký vybydlený činžák, kolem kterého běhá spousta dětí a psů. Na trávníku se povaluje zničený nábytek. Na první pohled tu vládne nepořádek a chaos. (Jen o pár kilometrů dál hygienici část podobného domu, obývaného Romy, rovnou vystěhovali. Řádila tu epidemie žloutenky.)

Super 30. 11. 2007